

Thema ouderbetrokkenheid

December, 2011

Mariëtte Lusse

Met medewerking van Guido Walraven en Sanneke de la Rie¹

¹ De basis van deze literatuurverkenning is direct ontleend aan het hoofdstuk over het theoretisch kader beschreven in het proefschrift (in voorbereiding) van het lopende promotieonderzoek 'oudercontact in het vmbo' van Mariëtte Lusse (Hogeschool Rotterdam). Omdat zij ook de aanvullende tekst heeft geschreven, is Mariëtte Lusse de auteur van deze verkenning. Guido Walraven (Hogeschool InHolland) heeft als kritische meelezer zijn expertise ingebracht. Hij heeft feedback gegeven op een opzet en twee versies van het stuk en een werktekst geleverd over het effectieve school model. Sanneke de la Rie (Hogeschool Rotterdam) heeft bijgedragen aan het zoeken en samenvatten van aanvullende relevante literatuur.

Inhoudsopgave	2
Samenvatting	3
0 Inleiding	6
1 Definitie van ouderbetrokkenheid	
2 Welke vormen van ouderbetrokkenheid dragen het meest bij aan schoolsucces?	
3 De invloed van taal- en opleidingsniveau en sociaaleconomische status van ouders en de leeftijd van kinderen op (het effect van) ouderbetrokkenheid?	
4 (Hoe) zijn ouders bereikbaar voor scholen en wat is de rol van leeftijd en sociaaleconomische status daarin?	
5 Wat kunnen scholen doen om ouders te betrekken?	
6 Wat is de rol van de leerling in het contact tussen school en thuis?	
7 Wat is bekend over werkzame (ingrediënten uit) interventies?	
8 Welke kwaliteiten en competenties vraagt dit van de school en van leraren?	
9 Is er een norm op basisniveau te benomen voor ouderbetrokkenheid in the children's zone in Rotterdam Zuid?	
Bijlagen	
1 technisch rapport thema ouderbetrokkenheid	19
2 Rotterdamse programma's rond ouderbetrokkenheid	49
3 literatuurlijst	51
4 herzien model van het proces van ouderbetrokkenheid	56

Samenvatting

Inleiding

Een op de Harlem Children's Zone geïnspireerde onorthodoxe aanpak moet de ontwikkelingskansen voor de jeugd in Rotterdam Zuid aanzienlijk verhogen. De literatuurverkenning ouderbetrokkenheid is uitgevoerd om in beeld te brengen hoe de samenwerking tussen school, ouders en omgeving effectief vormgegeven kan worden zodat deze bijdraagt aan het verhogen van de toekomstkansen van de jeugd op Zuid. De vraag van de opdrachtgever was ten aanzien van ouderbetrokkenheid: 'wat weten we over typen ouderbetrokkenheid en effecten en wijzen waarop deze typen geïmplementeerd kunnen worden? Ook in relatie tot taalontwikkeling bij ouders'. Deze hoofdvraag is in de literatuurverkenning uitgewerkt in deelvragen die in de samenvatting achtereenvolgens besproken zullen worden.

In databases als EBSCO en Eric is gezocht naar titels vanaf 2000, waarbij reviews en meta-analyses voorrang kregen. De selectie werd vervolgens gemaakt op titels die de meest relevante bijdrage konden leveren aan het beantwoorden van de geformuleerde vragen. Vervolgens is aangevuld vanuit onderzoek dat specifiek is toegespitst op de populatie in Rotterdam Zuid, rekening houdend met de verschillende leeftijdscategorieën. Bij deze aanvullingen zijn diverse titels meegenomen die juist de diepte van het thema beter in kunnen vullen of informatie geven op een onderbelicht thema.

Definiëring ouderbetrokkenheid

Ouderbetrokkenheid is een containerbegrip, waardoor er zeer verschillende beelden bestaan bij deze term. Om hier enige ordening in aan te brengen wordt ouderbetrokkenheid in deze literatuurverkenning onderscheiden in de volgende dimensies:

- onderwijsondersteunend gedrag: het gedrag van ouders thuis dat bijdraagt aan gunstige leeromstandigheden thuis, een positieve houding tegenover school (Veen & Van Erp, 1995). Hieronder valt ook de zogenaamde *academic socialization* waarvan het bevorderen van aspiraties en het maken van plannen voor de (school-)loopbaan de belangrijkste kenmerken zijn (Hill & Tyson, 2009). Het gaat daarbij om de activiteiten opvoeden en thuis leren (Epstein, 2009).
- contact tussen ouders en school: de communicatie en samenwerking (Epstein, 2009) tussen ouders en school om te komen tot afstemming in het opvoedend denken en handelen in de benadering van het kind. Dit betreft het pedagogisch doel van educatief partnerschap (Beek et al., 2007).
- ouderparticipatie: de actieve deelname van ouders aan activiteiten op school, te onderscheiden in formele participatie (ouderraad; medezeggenschapsraad) en informele hand- en spandiensten aan de school (Smit, Driessen, Sluiter & Brus, 2007). Het gaat hierbij om vrijwilligerswerk en meebeslissen.

Naast de term ouderbetrokkenheid is ook de term educatief partnerschap in omloop. Partnerschap betekent dat ouders en school samenwerken om optimale omstandigheden te creëren voor de ontwikkeling van het kind. De betrokkenheid is hierbij wederzijds: ouders bij school, maar ook school bij ouders. Dit bouwt voort op de gedachte dat de opvoedsferen thuis, op school en in de buurt elkaar zouden moeten overlappen (Epstein, 1995, 2009) mede om te voorkomen dat kinderen in een spagaat hiertussen terecht komen (Pels, 2004).

Ouderbetrokkenheid en schoolsucces

De impact van spontane ouderbetrokkenheid is goed onderzocht en de uitkomsten zijn eenduidig. Van de drie geformuleerde dimensies van ouderbetrokkenheid draagt ouderbetrokkenheid thuis het meest bij aan schoolsucces. Het gaat hierbij dan vooral over het hebben van hoge verwachtingen, het maken van toekomstplannen en het praten over school. *“When parents talk to their children, expect them to do well, help them plan for college, and make sure that out-of-school activities are constructive, their children do better in school”* (Henderson & Mapp, 2002, p.8). Ouders laten hiermee zien dat zij school belangrijk vinden en dragen bij aan het creëren van een positief zelfbeeld van de leerling (Desforges, 2003, Henderson & Mapp, 2002, Fan & Chen, 2001). Ouders steunen hun kinderen door bemoediging, bekrachtiging en voorbeeldgedrag (Hoover-Dempsey & Sandler, 2005). Het begeleiden van huiswerk thuis levert minder consistente uitkomsten en soms zelfs een licht negatieve associatie op. Dit kan op twee manieren verklaard worden: enerzijds worden kinderen die slecht presteren eerder geholpen met huiswerk. Huiswerkhulp is dan gevolg en geen oorzaak van de negatieve uitkomst. Anderzijds kan juist dit aspect van onderwijsondersteunend gedrag leiden tot een controlerende en negatieve houding van ouders die, zeker bij kinderen die geen succes ervaren, negatief uit kan pakken op de schoolresultaten (Pomerantz, 2007). Als ouders op een positieve manier de autonomie van kinderen stimuleren en directe instructie bieden, dan draagt dit juist positief bij aan schoolsucces (Hoover-Dempsey en Sandler, 1995; Walker et al., 2005; Pomerantz, 2007).

Ouderactiviteiten op school zoals hand- en spandiensten en met name formele vormen van ouderparticipatie lijken minder effect te hebben op de schoolprestaties van de individuele leerling (Desforges, 2003; Henderson & Mapp, 2002; Hill & Tyson, 2009, Pomerantz, 2007).

De rol van de leerling en de invloed van de leeftijd van de leerling

De genoemde resultaten gelden voor alle leeftijdsgroepen, maar het effect is nog sterker op jongere leeftijd (Desforges, 2003). Bijvoorbeeld op 7-jarige leeftijd is het effect van ouderbetrokkenheid op schoolsucces groter dan het effect van schoolkenmerken. Op 11 jarige leeftijd liggen de effecten dicht bij elkaar, maar is de rol van ouderbetrokkenheid nog steeds grote. Op 16 jarige leeftijd is de invloed van ouderbetrokkenheid nog steeds significant, maar is de invloed van school groter (Sacker et al., 2002). Toch blijft het effect ook op wat latere leeftijd de moeite waard. Het effect uit zich hier meer in het op niveau blijven van de leerling en in de ambitie van de adolescent. Investeren in de schoolloopbaankeuzes blijft daarmee door de jaren heen een belangrijk thema (Catsambis, 2001). De perceptie die de leerling heeft van de verwachtingen en begeleiding van de ouders is van grote invloed op de mate waarin ze zichzelf als succesvolle leerling zien (en vervolgens ook meer succes zullen hebben; Desforges, 2003). De mate waarin de ouders ervaren dat hun kind hun bemoeienis waardeert is van belang voor hun betrokkenheid thuis, zeker naarmate de leerling ouder wordt (Hoover-Dempsey et al., 2005). Leerlingen zullen hun ouders eerder toelaten als zij een positieve reactie verwachten. Oudere leerlingen willen geen uitzondering zijn en niet opvallen (Lusse, 2011).

De invloed van de sociaaleconomische achtergrond van de ouders

Hoe betrokken ouders zijn en of ze deze betrokkenheid thuis en/of op school laten blijken, wordt sterk beïnvloed door sociaaleconomische status, opleidingsniveau en geestelijke gezondheid, armoede en alleenstaand ouderschap. Etnische achtergrond is in mindere mate van invloed. (Desforges, 2003; Lee & Bowen, 2006).

Het leeuwendeel van de ouders is echter, ongeacht de sociaaleconomische status, zeer betrokken bij de schoolloopbaan van het kind (Henderson & Mapp, 2002). Ouders zijn makkelijker betrokken bij de schoolloopbaan van hun kinderen als ze weten wat er van hen verwacht wordt. Zij worden actiever thuis als zij zich uitgenodigd voelen door hun eigen kind en stappen makkelijker over de drempel naar school als zij zich daartoe door school uitgenodigd voelen en het gevoel hebben hun taak goed uit te kunnen voeren (Hoover-Dempsey, 2005).

De drempel naar school is hoger in het voortgezet onderwijs en mbo en voor ouders met een lagere sociaaleconomische status (Desforges, 2003). Deze ouders uiten hun betrokkenheid vooral thuis, waar het effect van ouderbetrokkenheid het grootst is, maar waar zij minder zichtbaar zijn voor school. Scholen herkennen de betrokkenheid van ouders bovendien als zij ouders op school zien en verwachten dat ouders die niet op school komen ook thuis niet betrokken zullen zijn (Bakker, Dennessen & Brus, 2007; Goodall & Voorhaus, 2011). Dit levert ouders de reputatie van onzichtbaar en afwezig op (Smit et al, 2007; Vogels, 2002). Leraren besteden meer aandacht aan leerlingen waarvan de ouders wel naar school komen (Jeynes, 2006).

Onderwijsjargon en lastige bereikbaarheid van leraren maakt dat ouders die in het basisonderwijs wel de drempel over durfden, in het voortgezet onderwijs weer afhaken. Ouders hebben bovendien meer behoefte aan individueel contact over hun eigen kind (op dat niveau bereiken de meeste scholen het leeuwendeel van de ouders ook goed), terwijl scholen meer gericht zijn op collectieve informatieoverdracht (Davies, Ryan & Tarr, 2011; Booijink, 2007). Leraren die actief contact zoeken met ouders, helpen de drempel voor ouders te verlagen (Seitsinger, 2008). Zeker als er sprake is van verschillende waardenorientaties op school en thuis is het van belang dat de leerling centraal staat in het contact tussen ouders en school (Lawrence-Lightfoot, 2003).

Door het verschil in waardeoriëntatie tussen thuis en school voelen ouders uit de lagere sociaaleconomische klassen zich minder op hun gemak op school en zijn minder behendig in het aangaan van het gesprek met school. Zo werken klassenverschillen in het nadeel van kinderen uit de lagere sociaaleconomische klassen (Lareau, 2003; Weiniger & Lareau, 2003).

Interventies

Er is nog onvoldoende effectonderzoek verricht gericht op interventies op het terrein van ouderbetrokkenheid. De lijn uit de bevindingen van het onderzoek dat er wel ligt, is echter wel consistent (Desforges, 2003; Goodall & Vorhaus, 2011). In de eerste plaats blijken interventies die gericht zijn op training van opvoedvaardigheden in combinatie met het verhogen van schoolsucces effectiever te zijn dan interventies die de opvoedvaardigheden buiten beschouwing laten. Daarnaast is van belang dat programma's afgestemd zijn op de specifieke doelgroep en sensitief voor de normen en verwachtingen van deze groep; *one size doesn't fit all!* In alle gevallen hebben ouders bovendien specifieke, gerichte en gedetailleerde begeleiding nodig in de programma's en in de bijdrage die van hen verwacht wordt (Goodall & Vorhaus, 2011).

Twee Amerikaanse programma's gericht op geletterdheid met een fikse oudercomponent (Perry preschool en Spokes) laten goede resultaten zien. Wat hierin precies het aandeel is van de oudercomponent en wat in die oudercomponent dan de effectieve onderdelen zijn, valt echter uit de onderzoeken niet scherp af te leiden. Daarnaast zijn er tegenstrijdige bevindingen gedaan naar de effectiviteit van *home-* dan wel *schoolbased* programma's of een combinatie daarvan. Dat betekent dat er meer onderzoek naar de oudercomponent nodig is (Goodall & Voorhaus, 2011).

Effectieve inzet op ouderbetrokkenheid vraagt om partnerschap met ouders. Dit vereist van scholen dat zij een verwelkomend klimaat weten te creëren, pro-actief een positief contact met ouders aan kunnen gaan, sensitief zijn voor de bijdrage die ouders leveren en de omstandigheden waarin zij verkeren en daarbij bovendien helder zijn in de verwachtingen. Niet alleen ouders, maar ook leraren en andere medewerkers in de school zullen toegerust moeten worden om een dergelijk partnerschap aan te gaan. Verder is integratie in het schoolbeleid vereist, waarbij de plannen longitudinaal zijn en gedragen worden door het team. Dat vraagt om effectief leiderschap in de school. Het wegzetten van ouderbetrokkenheid bij specifieke functionarissen brengt het risico met zich mee dat ouderbetrokkenheid daarmee niet meer als verantwoordelijkheid van de hele school gezien wordt (Henderson & Mapp, 2002; Desforges, 2003; Epstein, 2009; Goodall & Vorhaus, 2011).

In bijlage 1 is een aantal voor dit thema interessante Rotterdamse interventies geschetst.

0. Inleiding

Betrokkenheid van ouders draagt bij aan het schoolsucces van kinderen. Een op de Harlem Children's Zone geïnspireerde aanpak van de talentontwikkeling in Rotterdam Zuid vraagt daarom om gerichte aandacht voor de samenwerking met ouders. Ouders zijn bovendien een essentiële schakel in andere aspecten van de beoogde children's zone zoals deelname van leerlingen aan de beoogde extra leeractiviteiten, de aanpak van verzuim en in de loopbaanoriëntatie van leerlingen door de hele schoolcarrière heen. Dat maakt ouders tot onmisbare partners om de children's zone tot een succes te maken. In Rotterdam Zuid gaat het om een relatief arme en laag opgeleide populatie waarbinnen niet alle ouders de Nederlandse taal afdoende beheersen. De vraag is hoe de samenwerking tussen school, ouders en omgeving effectief vormgegeven kan worden zodat deze bijdraagt aan het verhogen van de toekomstkansen van de jeugd op Zuid? Het Nationaal programma Kwaliteitssprong Zuid (2011) beantwoordt die vraag met een insteek op intensivering van ouderbetrokkenheid, opvoedingsondersteuning en taalprogramma's voor ouders en het bieden van een mentorprogramma voor leerlingen die vanuit huis onvoldoende steun ontvangen.

Deze literatuurverkenning rond het thema ouderbetrokkenheid is bedoeld om meer onderbouwing en richting te geven voor de keuzes die gemaakt moeten worden om de oudercomponent van de children's zone goed in te vullen. Naast deze literatuurverkenning zijn ook literatuurverkenningen uitgevoerd naar de thema's extra leertijd, doorgaande leerlijnen en kwaliteit van personeel. Dit alles in opdracht van JOS (Jeugd, Onderwijs en Samenleving Rotterdam). De verkenningen zijn uitgevoerd in een beperkt aantal werkdagen en in slechts een maand tijd (November 2011).

In de opdrachtbeschrijving voor de literatuurverkenning voor ouderbetrokkenheid wordt hierbij de vraag gesteld: 'wat weten we over typen ouderbetrokkenheid en effecten en wijzen waarop deze typen geïmplementeerd kunnen worden? Ook in relatie tot taalontwikkeling bij ouders'. In deze verkenning is die hoofdvraag vervolgens uitgewerkt in de volgende onderzoeksvragen:

1. Welke definitie van ouderbetrokkenheid wordt gehanteerd?
2. Welke vormen van ouderbetrokkenheid dragen het meest bij aan schoolsucces?
3. Wat is de invloed van opleidingsniveau en sociaaleconomische status van ouders en de leeftijd van kinderen op (het effect van) ouderbetrokkenheid
4. (Hoe) zijn ouders bereikbaar voor scholen en wat is de rol van leeftijd van kinderen en taal en sociaaleconomische status van ouders daarin?
5. Wat kunnen scholen doen om ouders te bereiken?
6. Wat is de rol van de leerling in het contact tussen school en thuis?
7. Wat is bekend over werkzame (ingrediënten uit) interventies
8. Welke kwaliteiten en competenties vraagt dit van de school en van leraren?
9. Is er een norm op basisniveau te benoemen voor ouderbetrokkenheid in the children's zone in Rotterdam Zuid?

De beantwoording van deze vragen zal, waar mogelijk en relevant, toegespitst worden op de verschillende leeftijdsgroepen van leerlingen, met name op basis en voortgezet onderwijs.

In de onderstaande tekst worden deze vragen beantwoord zo goed als dat binnen het korte tijdsbestek van de literatuurverkenning mogelijk is. Een aantal kerntitels is bovendien samengevat in het bijgevoegde technische rapport (bijlage 1). Die bijlage biedt ook een goede basis om in een later stadium nieuwe vragen over ouderbetrokkenheid te beantwoorden. Een sterretje in de bronvermelding in de tekst geeft aan dat deze titel in het technisch rapport is uitgewerkt. De overige bronnen zijn opgenomen in de literatuurlijst (bijlage 3). In bijlage 2 is bovendien een kort overzicht opgenomen van interventies op het terrein van ouderbetrokkenheid die momenteel in Rotterdam Zuid spelen.

De keuze van meest relevante literatuur is als volgt tot stand gekomen: in de gangbare databases (zoals EBSCO, ERIC, EMERALD, JSTOR en ScienceDirect) en op google scholar is gezocht naar titels van af 2000. Reviews en meta-analyses kregen voorrang. Vervolgens is aangevuld vanuit onderzoek dat specifiek is toegespitst op de populatie in Rotterdam Zuid, rekening houdend met de verschillende leeftijdscategorieën. Bij deze aanvullingen zijn diverse titels meegenomen die juist de diepte van het thema beter in kunnen vullen of informatie geven op een onderbelicht thema. Gezocht is op de volgende zoektermen:

- ouderbetrokkenheid, educatief partnerschap, schoolsucces, aansluiting school en thuis
- parental involvement, parental engagement, educational partnership, (academic) achievement

De zoektocht heeft tot veel Angelsaksische literatuur geleid. Bij de ‘vertaling’ van de bevindingen naar de Nederlandse context moet daar straks rekening mee gehouden worden. Armoede in de USA heeft bijvoorbeeld een ander gezicht dan in Nederland, zelfs Rotterdam Zuid. Ook de rol van de gemeenschap bij het onderwijs neemt in de USA andere vormen aan.

De literatuurverkenning heeft zich vooral toegespitst op ouderbetrokkenheid bij de (voor-)school. Daarnaast is geprobeerd ook ouderbetrokkenheid in het buitenschoolse domein in beeld te krijgen. Mede gelet op de beperkte tijd voor de uitvoering, heeft deze verkenning met name op het buitenschoolse domein niet de pretentie volledig te zijn.

1. Definitie van ouderbetrokkenheid

Ouderbetrokkenheid is een containerbegrip waar zeer diverse activiteiten onder verstaan worden. Het betreft enerzijds activiteiten op school, van luizenmoeder, mr-lid tot aanwezigheid bij de rapportgesprekken van het eigen kind. Anderzijds betreft het activiteiten thuis uiteenlopend van helpen met huiswerk, praten over school tot meer algemene opvoedtaken. Ouderbetrokkenheid zal daarom altijd nader gedefinieerd moeten worden om hier nadere uitspraken over te kunnen doen. De meest bekende indeling in types ouderbetrokkenheid is die van *Epstein (1995, 2009)’. Catsambis (2001) heeft deze typering nader uitgewerkt voor de hogere leerjaren van het voortgezet onderwijs.

Tabel 1 *Typologie Epstein (1995; 2009), ingevuld voor vo door Catsambis(1998)*

	Typologie Epstein	Toelichting typologie Epstein	Invulling vo door Catsambis
1	<i>Opvoeden</i>	Voorwaarde scheppende rol van ouders: de basisverplichting van ouders om hun kinderen op te voeden en te begeleiden en positieve condities thuis te creëren die de ontwikkeling van kinderen stimuleren.	Het bespreken van zaken die rond school spelen, supervisie op het gedrag en huiswerk, weten welke vakken je kind volgt en samen dingen ondernemen met je kind.
2	<i>Communiceren</i>	Communicatie tussen school en ouders: de basisverplichting van scholen om te communiceren met ouders met betrekking tot programma's en vorderingen van kinderen en van ouders om hierop te reageren.	Het meewerken aan door school geïnitieerd contact over de studievoortgang, het door ouders initiëren van contact over het onderwijsprogramma van de leerling, contact tussen school en ouders over vervolgonderwijs.
3	<i>Vrijwilligerswerk</i>	Informeel dienstverlening aan de school: ouderbetrokkenheid van ouders op school door hand- en spandiensten te verlenen.	Vrijwilligerswerk en deelname aan schoolactiviteiten.
4	<i>Thuis leren</i>	Ondersteuning van leeractiviteiten thuis: het ondersteunen van leeractiviteiten thuis door ouders. Het monitoren en bieden van hulp bij huiswerkopdrachten.	De puber stimuleren naar school te gaan en een diploma te halen, zich verdiepen in vervolgonderwijs en de kosten op zich nemen die het volgen van een opleiding met zich mee brengt

5	<i>Meebeslissen</i>	Formele ouderparticipatie: betrokkenheid van ouders bij bestuurlijke lagen op school (medezeggenschapsraad, ouderraad e.d.)	Een actieve rol vervullen in de schoolorganisatie.
6	<i>Samenwerken met de buurt</i>	Samenwerken met de gemeenschap: bijdragen aan de buurt waarvan ouders en school deel uit maken.	Contacten met andere ouders onderhouden.

In de literatuur wordt ook de term *educatief partnerschap* gebruikt die aangeeft dat ouders en school samenwerken om optimale omstandigheden te creëren voor de ontwikkeling van het kind. De betrokkenheid is hierbij wederzijds: ouders bij school, maar ook school bij ouders. Dit bouwt voort op de gedachte dat de opvoedsferen thuis, op school en in de buurt elkaar zouden moeten overlappen (Epstein, 1995, 2009) mede om te voorkomen dat kinderen in een spagaat hiertussen terecht komen (Pels, 2004). De doelen die men onderscheidt bij *educatief partnerschap* zijn (Beek, Rooijen, de Wit, 2007):

- het pedagogisch doel het realiseren van afstemming in opvoedend denken en handelen en in de benadering van kinderen, thuis en in de school
- het organisatorisch doel het optimaliseren van het reilen en zeilen van de school als organisatie en gemeenschap, mede door inbreng van ouders
- het democratisch doel het informeel en formeel meedenken en meebeslissen van ouders met de school en het afleggen van verantwoording door de school over haar werk aan de ouders
- het toerustingdoel het toerusten van ouders (en leraren!) op hun rol als partner.

Kijkend naar de meest voorkomende dimensies in ouderbetrokkenheid is ervoor gekozen het begrip in deze literatuurverkenning te clusteren in:

- onderwijsondersteunend gedrag is het gedrag van ouders dat bijdraagt aan gunstige leeromstandigheden thuis, een positieve houding tegenover school en het werk van kinderen en het thuis helpen bij leertaken (Veen & Van Erp, 1995). Hieronder valt ook de zogenaamde *academic socialization*: het bevorderen van aspiraties, het communiceren deze verwachtingen en het maken van plannen voor de (school-)loopbaan (*Hill & Tyson, 2009). *Onderwijsondersteunend gedrag* vindt thuis plaats en dient het pedagogische doel.
- contact tussen ouders en school ; de communicatie en samenwerking tussen ouders en school om te komen tot afstemming in het opvoedend denken en handelen in de benadering van het eigen kind van de betreffende ouders. Contact tussen ouders en school vindt meestal op school plaats, maar soms ook thuis in de vorm van een huisbezoek, of tussen thuis en school in telefoon- of e-mailcontact. Het dient het pedagogische doel.
- ouderparticipatie betreft de actieve deelname van ouders aan activiteiten op school, te onderscheiden in formele participatie (ouderraad; medezeggenschapsraad) en informele hand- en spandiensten aan de school (*Smit, Driessen, Sluiter & Brus, 2007). *Ouderparticipatie* vindt plaats op school en dient het organisatorische en/of democratische doel van partnerschap.

Toerusting kan voor zowel ouders als leraren op al deze dimensies plaats vinden.

Het volgende schema vat de begrippen samen:

Tabel 2 Begrippenkader ouderbetrokkenheid en educatief partnerschap

waar	typologie Epstein	educatief partnerschap		dimensie
		doelen	lijnen	
thuis	opvoeden (1)	pedagogisch	betrokkenheid van ouders bij kind	onderwijsondersteunend gedrag
	thuis leren (4)			
verbinding thuis/school	communiceren (2)	pedagogisch	betrokkenheid van ouders bij school en van school bij ouders	contact tussen ouders en school
	samenwerken (6)			

school	vrijwilligerswerk (3)	organisatorisch	betrokkenheid van ouders bij klas of school	ouderparticipatie
	meebeslissen (5)	democratisch		

2. Welke vormen van ouderbetrokkenheid dragen het meest bij aan schoolsucces?

Uit diverse reviews en meta-analyses komt een eenduidig beeld naar voren over de vormen van ouderbetrokkenheid die het meest bijdragen aan schoolsucces. Vooral de ondersteuning die ouders thuis kunnen bieden blijkt relevant (*Desforges & Abouchaar, 2003; *Fan & Chen, 2001; *Henderson & Mapp, 2003; *Jeynes, 2007; Lee & Bowen, 2006). Het gaat daarbij om academic socialisation (Hill & Tyson, 2009) en dan met name over het hebben van hoge verwachtingen van de kinderen. Volgens Desforges (2003) is de invloed van ouders via verwachtingen indirect: als ouders hoge verwachtingen hebben, deze goed communiceren en daarmee het kind te helpen een zelfbeeld te creëren van een competente leerling, kan het kind schoolsucces realiseren. De manier waarop de ouders deze verwachtingen communiceren en de perceptie die de leerling daarvan heeft doet daarbij eveneens ter zake (Desforges, 2003; Hoover-Dempsey & Sandler, 2005). Ook als ouders laten zien dat school belangrijk is, dat problemen te controleren zijn en dat schooltaken te overzien zijn helpen zij kinderen bij het creëren van een positief beeld ten aanzien van school en zichzelf (*Pomerantz, 2007). De opvoedstijl die ouders hanteren is daarmee een belangrijk element: vooral een autoritatieve opvoedstijl met zowel warmte als grenzen (gezaghebbend, maar niet autoritair) en het bieden van bekrachtiging van goed gedrag, bemoediging, voorbeeldgedrag en instructie draagt bij aan schoolsucces (Hoover-Dempsey & Sandler, 1995; Walker et al., 2005; Fan & Chen, 2001). Ook het thuis praten over aan school gerelateerde zaken, waarmee ouders laten blijken de schoolloopbaan van het kind belangrijk te vinden is relevant. Niet alleen voor betere schoolresultaten, maar ook voor reductie van spijbelen en schooluitval (Desforges, 2003). Al deze activiteiten maken deel uit van het onderwijsondersteunend gedrag van ouders.

Het enige aspect van ouderbetrokkenheid thuis waarvan in onderzoek het effect niet consistent is, is de begeleiding die ouders bieden bij huiswerk. Soms heeft de mate van discipline die ouders eisen ten aanzien van huiswerk en de beperking van afleidende activiteiten als tv kijken hebben een lichte negatieve associatie (Henderson & Mapp, 2002; Georgiou, 1999; Driessen, Smit & Slegers, 2005; Hill & Tyson, 2009; Pomerantz, 2007). Dit kan op twee manieren verklaard worden: enerzijds worden kinderen die slecht presteren eerder geholpen met huiswerk. Huiswerkhulp is dan gevolg en geen oorzaak van de negatieve uitkomst. Anderzijds kan juist dit aspect van onderwijsondersteunend gedrag kan leiden tot een controlerende en negatieve houding van ouders die, zeker bij kinderen die geen succes ervaren, negatief uit kan pakken op de schoolresultaten (Pomerantz, 2007). Als ouders op een positieve manier de autonomie van kinderen stimuleren en directe instructie bieden draagt dit juist positief bij aan schoolsucces (Hoover-Dempsey en Sandler, 1995; Walker et al., 2005; Pomerantz, 2007). Interactief huiswerk kan de leerling bovendien van handvatten voorzien om ouders uit te nodigen tot een gesprek over school. Dat betekent niet dat van ouders verwacht wordt dat ze actief met het huiswerk helpen, maar wel dat hun kind opdrachten aan hen voorlegt en vervolgens een handtekening vraagt ter bevestiging dat er thuis over gesproken is (Hoover-Dempsey & Sandler, 2005; Epstein, 2009). De meeste steun bij huiswerk krijgen Turkse en Marokkaanse jongeren overigens van hun oudere broers en zussen en niet zozeer van hun ouders (Crul, 2000). Amerikaanse onderzoekers (Henderson & Mapp, Epstein e.a.) spreken dan ook consequent van gezinnen, waarmee ze de verantwoordelijkheid voor de begeleiding van de leerling bij een iets grotere omgeving neerleggen dan alleen bij de ouders. Aangezien huiswerkbegeleiding op school niet altijd helder geregeld is schakelen ouders die zich zelf niet tot begeleiding op dit punt is staat achten bovendien huiswerkklassen van de moskee, of soms een internaat in om deze taak te vervullen (*Lusse, 2011).

Ouderactiviteiten in school zoals formele ouderparticipatie of hand- en spandiensten door ouders of ouder-oudercontacten lijken minder effect te hebben op de schoolprestaties van de individuele

leerling (Desforges, 2003; Henderson & Mapp, 2002; Hill & Tyson, 2009). Dit geldt met name voor formele ouderparticipatie, waarmee bovendien ook slechts een klein deel van de ouders (5 tot 6%) wordt bereikt (Pomerantz, 2007). Ook zien schoolleiders voor allochtone ouders maatschappelijke effecten van ouderparticipatie zoals beter Nederlands spreken, uit isolement raken en betere kansen op de arbeidsmarkt (Smit, Driessen, Sluiter & Brus, 2007).

Al met al concludeert Desforges (2003, p 4 & 5): "The most important finding (...) is that parental involvement in the form of 'at-home good parenting' has a significant positive effect on children's achievement and adjustment even after all other factors shaping attainment have been taken out of the equation.(...). Other forms of parental involvement do not appear to contribute to the scale of the impact of 'at home' parenting".

Ouderbetrokkenheid thuis, m.n. in de vorm van academic achievement (hoge verwachtingen en toekomstplannen, Tyson, 2009) draagt het meest bij aan schoolsucces. "When parents talk to their children, expect them to do well, help them plan for college, and make sure that out-of-school activities are constructive, their children do better in school" (Henderson & Mapp, 2002, p.8). De bijdrage van begeleiding bij huiswerk en ouderparticipatie is minder duidelijk.

3. De invloed van opleidingsniveau en sociaaleconomische status van ouders en de leeftijd van kinderen op het effect van ouderbetrokkenheid

De resultaten van de dimensies van ouderbetrokkenheid (uit tabel 2) gelden voor ouders van alle sociaaleconomische klassen en etnische achtergronden en voor kinderen uit alle leeftijdsgroepen (Desforges, 2003). Ouderbetrokkenheid kan de effecten van een laag opleidingsniveau van de moeder compenseren. Zo laten *Dearing et al. (2004) in een longitudinaal onderzoek zien dat kinderen met laag opgeleide moeders op 5 jarige leeftijd weliswaar geen positief gevoel hebben ten aanzien van geletterdheid, maar als hun moeder betrokken is bij het onderwijs dit vertrouwen groeit op 7 en 9 jarige leeftijd. Deze kinderen antwoorden in toenemende mate positief op vragen als 'hoe goed ben jij in lezen'. Deze kinderen deden het uiteindelijk beter dan kinderen van hoogopgeleide moeders die niet veel betrokkenheid demonstreerden (gemeten in vragen naar aanwezigheid op ouderavonden, het voorlezen thuis en communicatie met andere ouders. De betrokkenheid van ouders blijkt bij te dragen aan een veranderde attitude van het kind ten aanzien van lezen en daardoor ook aan daadwerkelijk verbeterde prestaties.

Het effect van ouderbetrokkenheid neemt echter wel af naarmate de leerling ouder is (Jeynes, 2007; Desforges, 2003; Henderson & Mapp, 2002; Simon, 2009; Green et al., 2007). Met een grootschalige longitudinale studie laten Sacker et al. (2002) zien dat ouderbetrokkenheid op 7 jarige leeftijd een grotere positieve invloed op schoolsucces heeft dan de kwaliteit van de school en de samenstelling van de schoolpopulatie. Op 11 jarige leeftijd kwamen deze beide invloeden dichterbij elkaar, maar was de rol van ouders nog altijd groter. Op 16 jarige leeftijd had de mate van ouderbetrokkenheid nog steeds een significant effect op schoolsucces, maar was de invloed van school groter. Armoede had op alle leeftijden een sterk negatieve invloed op de betrokkenheid van ouders, maar deze werd groter naarmate de leerling ouder wordt. Hoewel de data van dit onderzoek in de jaren '60 en '70 verzameld werden en de manier waarop ouderbetrokkenheid gemeten werd (ter beoordeling aan de directeur) discutabel is, zijn de uitkomsten van dit onderzoek dusdanig sterk dat aangenomen mag worden dat ouderbetrokkenheid op jongere leeftijd een nog sterkere factor is voor schoolsucces dan op de oudere leeftijd. Als de leerlingen ouder worden blijft het effect wel nog steeds de moeite waard. Dit manifesteert zich bij adolescenten echter minder in termen van schoolsucces en meer in 'op niveau blijven' en in de ambitie van de adolescent. Catsambis (2001) vond bij de leeftijdsgroep aan het einde van het voortgezet onderwijs niet of nauwelijks effect van communicatie met school, aanwezigheid bij schoolactiviteiten en communicatie met andere ouders en slechts een beperkt effect van opvoedactiviteiten en het monitoren van de voortgang van de leerlingen door de ouders.

Zij stelt dat ouders tegen het einde van het vo zich dan ook beter kunnen richten op het begeleiden van hun adolescenten in de schoolloopbaankeuzes die zij maken dan zich alleen bezig te houden met toezicht houden op het gedrag van jongeren. Ook ouders van mbo-ers kunnen hun kind nog steeds helpen door interesse te tonen en belang te hechten aan het afronden van de opleiding (Derriks & Vergeer, 2010) en hen te ondersteunen bij beroepskeuzes (Esch et al, 2011).

Ouderbetrokkenheid kan achtergrondverschillen tot op zekere hoogte compenseren. De invloed is groter bij jongere kinderen. Op 7 jarige leeftijd is het effect van ouderbetrokkenheid op schoolsucces zelfs aanzienlijk groter dan het effect van schoolkenmerken. Bij oudere leerlingen blijft het effect echter de moeite waard. Investeren in het betrekken van ouders bij schoolloopbaankeuzes blijft door de jaren heen een belangrijk thema.

4. (Hoe) zijn ouders bereikbaar voor scholen en wat is de rol van leeftijd van kinderen en taal en sociaaleconomische status van ouders daarin?

Hoe betrokken ouders zijn en of ze deze betrokkenheid thuis en/of op school laten blijken wordt sterk beïnvloed door sociaaleconomische status, opleidingsniveau en geestelijke gezondheid van de moeder, armoede en alleenstaand ouderschap. Etnische achtergrond is in mindere mate van invloed. (Desforges, 2003; Lee & Bowen, 2006). Ouderbetrokkenheid neemt af naarmate de leerling ouder wordt en toe naarmate de leerling beter presteert (Desforges, 2003).

De drempel naar school is hoog voor de groep ouders met een lager sociaaleconomisch en opleidingsniveau. Laagopgeleide ouders (allochtoon en autochtoon) voelen zich slecht gehoord in de school en ervaren de communicatie als eenrichtingsverkeer van school naar ouders, waarbij de school weinig interesse toont in hun opvattingen en wensen. Ouders die zich afgewezen voelen door school trekken zich terug (Karsten et al., 2006). Ook bij buitenschoolse activiteiten lijkt de drempel voor ouders hoog. Rotterdams onderzoek laat zien dat, hoewel er een variatie is tussen scholen op dit punt, slechts een klein deel van de ouders betrokken is bij brede schoolactiviteiten (Vos et al., 2011). Bij de schoolsportverenigingen is nog geen kwart van de ondervraagde ouders vaak of altijd aanwezig bij de trainingen van hun kind. Dat is een daling ten opzichte van 2008. Wel is het aantal ouders dat via de schoolsportverenigingen in contact is gekomen met andere ouders duidelijk toegenomen en zijn actieve ouders beter bekend geraakt met het verenigingsleven (Boonstra en Hermens, 2011).

Ouders met een lagere sociaaleconomische status die in het basisonderwijs goed betrokken waren, ervaren problemen in de communicatie met het voortgezet onderwijs, waardoor hun betrokkenheid in deze fase afneemt, is de ervaring van Davies, Ryan en Tarr (2011). Formele taal, onderwijsjargon, moeilijk te bereiken contactpersonen bemoeilijken het ouders hun betrokkenheid op school te laten blijken. Ouder hebben bovendien meer behoefte aan individueel contact over het eigen kind en aan ondersteuning bij de vormgeving van het onderwijsondersteunend gedrag. Scholen zijn echter meer gericht op informatieoverdracht op collectieve bijeenkomsten die niet altijd op tijden gepland worden die ouders goed uitkomen en hebben niet veel vertrouwen in de capaciteiten van ouders (*Booijink, 2007; Davies et al. 2011; Lusse, 2011). *Lareau (2003) stelt dat het patroon waarin kinderen uit de middenklasse worden opgevoed meer aansluit bij de professionals in de instituten, die eveneens in de middenklasse zijn opgegroeid. Ouders uit de lagere klassen voelen zich daardoor minder op hun gemak op school, terwijl middenklasse ouders behendiger zijn in het aangaan van het gesprek, waarmee zij meer voordelen voor hun kinderen weten te bewerkstelligen (Weininger & Lareau, 2003; Bourdieu, 1990). Bergh et al. (2010) laten bovendien zien dat de lage verwachtingen die leraren die niet alleen van allochtone ouders maar ook van allochtone leerlingen hebben een negatieve invloed heeft op het schoolsucces van deze kinderen.

Dat neemt niet weg dat gezinnen van alle etnische groepen en van alle opleidings- en inkomensniveaus hun kinderen wel degelijk ondersteunen in de schoolloopbaan en daarmee een positieve invloed hebben op het schoolsucces van hun kinderen (Henderson & Mapp, 2002). Deze

betrokkenheid uit zich makkelijker thuis. De aanpak van deze ouders wordt door professionals minder (h)erkend en gewaardeerd en de betrokkenheid van deze ouders bij de schoolloopbaan van hun kinderen minder gesignaleerd (Bakker, Denessen & Brus, 2007; Goodall & Vorhaus, 2011). Daar komt bij dat de ouderparticipatie voor scholen vaak het speerpunt van het beleid, ondanks dat dit het minst bijdraagt aan schoolsucces. Het gegeven dat deze ouders minder makkelijk naar school komen kleurt daarbij de perceptie van de leerkrachten. Leraren verwachten dat ouders die zich minder laten zien in ouderactiviteiten op school bovendien ook thuis minder betrokken zullen zijn (Bakker, Denessen & Brus, 2007). Leraren laten hun beeldvorming daarnaast bepalen door de kleine groep ouders die daadwerkelijk moeilijk te bereiken is (Lusse, 2011). Ouders met een lagere sociaaleconomische status worden daarmee door deze stereotype beleving van leraren als minder betrokken ervaren bij de schoolloopbaan van hun kinderen, terwijl ouders met verschillende achtergronden zelf geen verschillende mate van betrokkenheid rapporteren. Juist de betrokkenheid thuis, die zo relevant is voor schoolsucces, wordt niet meegewogen in de beeldvorming die scholen hebben van ouders. Door deze perceptie ontstaat het negatieve beeld van de onzichtbare of afwezige ouder (Vogels, 2002; Smit, Sluiter, Driessen & Slegers, 2007).

Al met al werken de verschillen in waardeoriëntaties, voortkomend uit het klassenverschil tussen school en thuis, in het nadeel van de kinderen uit de lagere sociaal economische klasse (Weininger & Lareau, 2003; Lareau, 2003; Bakker et al., 2007). Daar waar partnerschap tussen ouders en school het meest relevant is, komt dit hierdoor het moeizaamst tot stand. Daar staat tegenover dat leraren meer aandacht besteden aan leerlingen waarvan de ouders meer naar school komen (Jeynes, 2006; Pomerantz, 2007). In een grootschalig onderzoek van *Seitsinger et al. (2008) komt naar voren dat als de leraar meer contact zoekt met ouders, de drempel naar school voor ouders van alle achtergronden lager is en de schoolresultaten toe nemen. Leraren nemen minder contact op naarmate de leerling ouder is.

Taalproblemen spelen een rol bij de drempel die ouders ervaren. Volgens Booiijink (2007) is het van belang het probleem dat dit met zich meebrengt in de communicatie tussen school en ouders te nuanceren, om te voorkomen dat andere oorzaken die voor communicatieproblemen zorgen uit het oog verloren worden. Slechts een klein deel van de ouders beheerst de Nederlandse taal zo slecht, dat communicatie zonder tolk niet mogelijk is. Scholen kunnen volgens Booiijink daarnaast een duidelijk standpunt innemen ten aanzien van het belang van het beheersen van de Nederlandse taal voor de onderlinge communicatie en daarmee ouders aanspreken op de eigen verantwoordelijkheid in deze.

Het leeuwendeel van de ouders is, ongeacht de sociaaleconomische status, zeer betrokken bij de schoolloopbaan van het kind. De drempel naar school is hoger in het voortgezet onderwijs en voor ouders met een lagere sociaaleconomische status. Deze uiten hun betrokkenheid vooral thuis, waar zij minder zichtbaar zijn, maar waar het effect van ouderbetrokkenheid het grootst is. De beeldvorming van leraren pakt in het voordeel uit van ouders die zich op school laten zien.

5. Wat kunnen scholen doen om ouders te betrekken?

Het theoretische model van *Hoover-Dempsey & Sandler (2005) is behulpzaam bij het beantwoorden van de vraag wat maakt dat ouders betrokken raken bij het onderwijs van hun kinderen. Het model onderscheidt 5 niveaus en is ontwikkeld in 1995 en op basis van uitgebreide testen in de periode 2001-2004 herzien in 2005 (voor een schematische weergave; zie bijlage 4). Niveau 1 van dit model laat zien hoe drie clusters van psychologische oorzaken de keuze van ouders om betrokken te zijn bij de schoolloopbaan van kind beïnvloeden. Deze clusters zijn:

1. de opvattingen van ouders met betrekking tot
 - hun rol in de schoolloopbaan van hun kind

- de effectiviteit van hun bijdrage aan het schoolsucces van hun kind
- 2. de manier waarop ouders de uitnodiging om betrokken te zijn ervaren vanuit
 - de school als geheel
 - het eigen kind
 - de leerkracht of mentor van het kind
- 3. de manier waarop ouders hun levenscontext ervaren, te onderscheiden in
 - de eigen beleving van tijd en energie
 - de eigen beleving van vaardigheden en kennis

Op niveau 2 dragen deze clusters bij aan de manier waarop en mate waarin zij thuis en/of op school betrokken zijn bij hun kind en brengt in beeld of ouders hun kind steunen met bevestiging, bemoediging, voorbeeldgedrag en/of instructie. Dit leidt op niveau 3 tot de manier waarop het kind de begeleiding van de ouder ervaart, wat vervolgens de gedragingen van het kind op niveau 4 beïnvloedt die bijdragen aan schoolsucces (zelfvertrouwen om op school succesvol te zijn, intrinsieke motivatie om te leren, zelfregulering en sociale competentie in de omgang met leraren). Een en ander resulteert in het schoolsucces van de leerling op niveau 5.

De uitnodiging door leerlingen is vooral van invloed op betrokkenheid van ouders thuis en de uitnodiging door leraren is van invloed op de betrokkenheid op school (Deslandes & Bertrand, 2005; Avvisati, 2010). Het belang van de uitnodiging door de leerling neemt toe naarmate de leerling ouder is. Daarmee komt de ouderbetrokkenheid thuis steeds meer af te hangen van de ouder-kind relatie. Ouders die weinig tijd, energie en vaardigheden rapporteren zullen eerder thuis dan op school betrokken zijn, terwijl ouders die rapporteren over meer tijd en kennis te beschikken eerder betrokken blijken te zijn op school. De overtuigingen die ouders hebben over hun eigen rol in de schoolloopbaan van hun kind en de doeltreffendheid van hun eigen handelen is de sterkste voorspeller voor ouderbetrokkenheid op school. Hieruit volgt dat ouders met een actiever beeld van hun rol en meer vertrouwen in hun eigen capaciteiten in de ondersteuning van hun kind meer betrokken zullen zijn op school, terwijl ouders met veeleisende banen, familieverplichtingen of complexe levensomstandigheden vooral bij activiteiten op school minder betrokken zijn (Green, Walker, Hoover-Dempsey & Sandler, 2007).

Ouders zijn makkelijker betrokken bij de schoolloopbaan van hun kinderen als ze weten wat er van hen verwacht wordt. Zij worden actiever thuis als zij zich uitgenodigd voelen door hun eigen kind en stappen makkelijker over de drempel naar school als zij zich daartoe door school uitgenodigd voelen en het gevoel hebben hun taak goed uit te kunnen voeren (Hoover-Dempsey, 2005).

6. Wat is de rol van de leerling in het contact tussen school en thuis?

Op alle leeftijden heeft het kind een belangrijke mediërende rol en die rol is daarmee van groot belang in het laten slagen van dit partnerschap tussen school en ouders (Desforges et al., 2003; Epstein 2009, Goodall & Vorhaus, 2011). Volgens Barge & Lodge (2003) is de leerling het eens met ouders en leraren over het belang van positieve relaties tussen ouders en school en het belang van toezicht door de ouders. De mediërende rol uit zich op drie manieren:

In de eerste plaats is al eerder genoemd dat de perceptie die de leerling heeft van de verwachtingen van zijn of haar ouders en de manier waarop de leerling de begeleiding van de ouders ervaart van invloed is op zijn of haar beeld van zichzelf als succesvolle leerling (Desforges, 2003; Hoover-Dempsey et al., 2005; Dearing et al, 2004).

In de tweede plaats is de mate waarin de ouder zichzelf uitgenodigd voelt door het eigen kind een belangrijk signaal voor de ouder om zich met de schoolloopbaan te bemoeien (Hoover-Dempsey et al. 2005; Deslandes & Bertrand, 2005). Dat maakt dat de kwaliteit van de relatie tussen ouder en kind gevolgen heeft voor de ouderbetrokkenheid. Het eerste effect geldt voor alle leeftijden (zie o.a.

Dearing, 2004) en het tweede effect wordt groter naarmate de leerling ouder wordt en meer behoefte aan regie krijgt in het contact tussen ouders en school (Veugelers & Kat, 1998). Bovendien wil een leerling ook in vo en mbo wel ondersteuning van de ouders, maar wil geen uitzondering zijn (Lusse, 2011) en wil niet dat de peergroup daar iets van merkt (*Esch, Petit & Smit, 2011). Leerlingen zullen hun ouders eerder toe laten in hun schoolleven en ouders en school met elkaar in contact te brengen als ze een positieve reactie verwachten. Aangezien scholen en ouders geneigd zijn juist als er iets niet goed gaat elkaar op te zoeken motiveert dit de leerling niet de medierende rol met enthousiasme op zich te nemen. Enkelen van hen saboteren het contact in dat geval bewust (Lusse, 2011).

In de derde plaats vraagt de rol van de leerling in het contact tussen school en thuis extra aandacht bij gezinnen met een andere waardeoriëntatie dan school (Driessen, 2001). Om te voorkomen dat jongeren in een spagaat terecht komen tussen de verschillende opvoedmilieus op school en thuis (Pels, 2004) is het hier nog urgenter om tot afstemming van pedagogisch handelen te komen en de beide invloedsferen meer te laten overlappen (Epstein, 1995; 2009). Lawrence-Lightfoot (2003) stelt dat ouders en docenten op zoek moeten naar 'common ground'. Het kind zelf vormt de meest natuurlijke brug is tussen de school- en thuiscultuur omdat hij of zij het beste kan omgaan met de verschillen tussen beide culturen. De leerling zelf zou het centrum moeten zijn van het contact tussen ouders en school en daarbij ook aanwezig moeten zijn.

De perceptie die de leerling heeft van de verwachtingen en begeleiding van de ouders is van grote invloed op de mate waarin ze zichzelf als succesvolle leerling zien (en vervolgens ook meer succes zullen hebben). De mate waarin de ouders ervaren dat hun kind hun bemoeienis waardeert is van belang voor hun betrokkenheid thuis, zeker naarmate de leerling ouder wordt. Leerlingen zullen hun ouders eerder toelaten als zij een positieve reactie verwachten. Oudere leerlingen willen geen uitzondering zijn en niet opvallen. Het is van belang dat de leerling centraal staat in het contact tussen ouders en school, zeker als sprake is van een andere waardeoriëntatie op school en thuis.

7. Wat is bekend over werkzame (ingrediënten uit) interventies?

De impact van 'spontane' ouderbetrokkenheid is in onderzoek overtuigend aangetoond. Voor de effectiviteit van interventies gericht op ouderbetrokkenheid zijn nog onvoldoende harde onderzoeksgegevens beschikbaar om de omvang van de impact op schoolsucces van kinderen te kunnen claimen. De lijn uit de bevindingen die er wel zijn is echter wel consistent (Desforges, 2003; Goodall & Vorhaus, 2011). In deze paragraaf worden eerst algemene bevindingen ten aanzien van deze interventies beschreven. Vervolgens is op een rij gezet wat binnen de korte tijd van de literatuurverkenning aan kennis over interventies ter bevordering van geletterdheid boven tafel is gekomen.

In Rotterdam Zuid zijn daarnaast een aantal interventies gaande die interessant kunnen zijn in het kader van de discussie over de children's zone. Veelal betreft dit interventies waarbij professionals van buiten de school een rol spelen in het betrekken van ouders. Hoewel enkelen daarvan ook onderzocht worden is de basis hiervan nog niet stevig genoeg om in een (internationale) search naar boven te komen. Daarom is deze beschrijving opgenomen in bijlage 1.

Effectieve interventies rond ouderbetrokkenheid in het algemeen

Desforges (2003) stelt op basis van zijn review dat het schoolsucces van kinderen in de arbeidersklasse aanzienlijk kan verbeteren als we systematisch toepassen wat we weten over ouderbetrokkenheid. Een programma moet zich richten op meerdere dimensies, gericht zijn op specifieke doelgroepen en gevolgd door een ontwerpgericht onderzoeksproces. Goodall & Vorhaus (2011) sluiten hier op aan en geven een aantal belangrijke conclusies weer over wat maakt dat programma's effectief zijn. In de eerste plaats blijken interventies die zowel richten op training van opvoedvaardigheden in combinatie met het verhogen van schoolsucces effectiever te zijn dan interventies die de opvoedvaardigheden buiten beschouwing laten. Daarnaast is van belang dat

programma's afgestemd zijn op de specifieke doelgroep en sensitief voor de normen en verwachtingen van deze groep; one size doesn't fit all! In alle gevallen hebben ouders bovendien specifieke, gerichte en gedetailleerde begeleiding nodig in de programma's en in de bijdrage die van hen verwacht wordt. Van As & Jansen (2002) laten in een analyse van verschillende typen oudercursussen (gebaseerd op de theorie van Adler, Gordon of de sociale leertheorie) zien, dat deze een licht effect kunnen hebben op de attitudes en het gedrag van ouders en/of het gedrag van kinderen. Zij betwijfelen of deze effecten zich ook voor zullen doen bij gedwongen oudercursussen. Enerzijds omdat de vraag is in hoeverre de ouders debet zijn aan de gedragsproblemen van hun kinderen en in welke mate zij deze zullen kunnen beïnvloeden. Anderzijds omdat een gedwongen cursus nadelig kan werken op de motivatie van de ouders en daarmee op het resultaat.

Ouderprogramma's ter bevordering van geletterdheid

Programma's die geletterdheid bevorderen kunnen een positieve impact hebben op het schoolsucces van kinderen in achterstandsituaties. Dit vooral als ouders getraind worden om specifieke leesvaardigheden te oefenen met hun kinderen (Goodall & Vorhaus, 2011). Cooter (2006) benoemt concrete strategieën voor bevorderen van de woordenschat en het taalgebruik van kinderen als ouders zelf laaggeletterd zijn (zie Menheere & Hooge, 2010 p. 20 en 21). Bevorderlijk is als ouders spelen en praten met hun kinderen, veel vertellen en laten vertellen, in complete zinnen op kinderen reageren en de taaluitingen van het kind 'verlengen' bij het praten over prentenboeken.

Daarnaast kennen een aantal voorschoolse programma's een oudercomponent. Van een aantal van deze programma's is bekend dat ze effect hebben. Zo kent het Perry preschool programma (jaren 60, USA), naast een schoolprogramma van vijf halve dagen per week een wekelijks huisbezoek van anderhalf uur. Uit longitudinaal onderzoek komen blijvende positieve effecten naar voren op de onderwijsprestaties en het hebben van werk van deze groep (*Heckman & Krueger, 2003). Ook was het aantal arrestaties en tienerzwangerschappen onder de ex-preschoolers lager dan onder de controlegroep. Heckman pleit sterk voor pre-school programma's die zowel op schoolse als niet-schoolse vaardigheden gericht zijn (motivatie, leiderschap, eerlijkheid en sociale vaardigheden). Ook het betrekken van ouders draagt er volgens hem aan bij dat latere investeringen veel hogere opbrengsten zullen hebben. Het Perry preschool programma werd uitgevoerd door hoogopgeleide leerkrachten in een leerkracht kind ratio van 1 op 6. Het is echter niet goed aan te geven in welke mate nu juist de oudercomponent heeft bijgedragen aan dit succes.

Ook het SPOKES programma (Supporting Parents on Kids', Scott et al., 2006) voor opvoedingsondersteuning en beginnende geletterdheid voor gezinnen in achterstandgezinnen in London laat effect zien. Ouders krijgen een cursus van 18 weken aangeboden waarin zij met behulp van videobeelden en rollenspel opvoedvaardigheden bespreken en oefenen. Tussen de bijeenkomsten door wordt gebeld naar huis. Hoewel er geen effect werd gemeten op leesvaardigheid, was de aandacht van deze kinderen voor hun taak wel toegenomen. Ook werden significante veranderingen gevonden in opvoedingsvaardigheid van de ouders; zij waren sensitiever, mee gefocust op het kind, kalmer in hun disciplinerende sensitiviteit verhoogd en hadden minder kritiek op het kind. Het SPOKES programma is mede gebaseerd op 'the incredible years'; deze preventieve training voor ouders van jonge kinderen bleek bij een eerste onderzoek in Nederland ook het opvoedgedrag van ouders te verbeteren en het probleemgedrag van kinderen te verminderen (Leijten et al., 2007).

Er zijn tegenstrijdige bevindingen voor wat betreft de meest effectieve opbouw van geletterdheidprogramma's: in een meta-analyse van 14 programma's (Manz, 2010) komt naar voren dat programma's die bij ouders thuis uitgevoerd worden een aanzienlijk hoger effect hebben dan programma's die centrum- en thuis interventie combineren. Blok et al (2005) vond echter een groter effect voor center based programma's en voor programma's die zowel een centrum als een thuisonderdeel combineerden. Schooten & Slegers (2009) onderschrijven niet de grotere effecten voor puur center-based programma's zoals deze in Nederland worden uitgevoerd, maar

ondersteunen de uitkomst dat er betere ervaringen opgedaan zijn met combinaties van centrum en gezinsaanpak. Op dit terrein is nader onderzoek nodig concluderen Goodall & Vorhaus (2011). Nederlandse programma's voor de bevordering van de leesvaardigheden van jonge kinderen in achterstandsituaties (bijv. boekenpret, speelplezier en de opstapvarianten. piramide, kaleidoscoop en ko-totaal) zijn veelal door de erkenningscommissie interventies van het Nederlands Jeugdinstituut erkent als theoretisch goed onderbouwd (NJI, 2011). Voor het predicaat 'waarschijnlijk' of 'bewezen effectief' is er onvoldoende robuust onderzoek uitgevoerd.

Duidelijk is dat succesvolle interventies vragen om maatwerk en gerichte en gedetailleerde begeleiding van ouders. Combinaties van cognitieve en opvoedprogramma's en van centrum- en gezinsaanpak lijken bij te dragen bij aan het resultaat. Hoewel sommige specifieke interventieprogramma's theoretisch veelal goed onderbouwd zijn is er nog weinig effectonderzoek naar verricht.

8. Welke kwaliteiten en competenties vraagt dit van de school en van leraren?

Voor Interventies die scholen kunnen plegen om de ouderbetrokkenheid te vergroten geldt eveneens dat de onderbouwing niet zo sterk is als de kennis die is opgebouwd over spontane ouderbetrokkenheid. Maar ook hier wijzen alle bevindingen dezelfde kant op. De kwaliteiten die een school moet ontwikkelen staan in deze paragraaf beschreven. Het verbeteren van de ouderbetrokkenheid in een school vraagt bovendien om specifieke competenties van leraren en andere professionals in de school waarin zij getraind en begeleid moeten worden.

Integreren in schoolbeleid

Het bevorderen van ouderbetrokkenheid in zijn geheel gaat de hele schoolgemeenschap aan en is daarom uitgewerkt in een multidimensionaal plan als onderdeel van het schoolontwikkelingsplan en gekoppeld aan het onderwijsprogramma. Desforges (2003) en Epstein (2009) wijzen erop dat het aanstellen van specifieke functionarissen voor ouderbetrokkenheid het risico met zich meebrengt dat ouderbetrokkenheid daarmee als hun taak wordt gezien en niet meer als verantwoordelijkheid van de hele school. Interventieplannen worden gebouwd op een behoefteanalyse en het vaststellen van wederzijdse prioriteiten, waarbij schoolbrede bronnen worden benut en waarbij aandacht is voor het creëren van draagvlak. Hierbij is maatwerk nodig voor de specifieke doelgroep. Dit vraagt om effectief en inspirerend leiderschap en een actieteam (incl. directielid) dat een meerjarenplan ontwerpt. Een waakhond die het thema op de agenda houdt en eventueel ondersteuning van buiten de school inroepen is eveneens raadzaam (Desforges, 2003; Goodall & Vorhaus, 2011; Epstein, 2009; Smit et al. 2007). Het effectieve leiderschap en koppeling aan schoolbeleid wordt ook vanuit de effectieve school onderschreven.

Informatie en samenwerking in de gemeenschap

Multidisciplinair overleg met partners in de wijk vormt een essentiële component van een samenhangende strategie voor ouderbetrokkenheid. Scholen delen informatie als een leerling naar een andere of volgende school overgaat. Scholen moeten bovendien geïnformeerd zijn over hoe zij presteren ten opzichte van andere scholen (Goodall & Vorhaus, 2011).

Partnerschap met ouders

Onderzoekers zijn helder over het belang van partnerschap tussen ouders en school. Zij stellen dat een effectieve aanpak van ouderbetrokkenheid onder andere een proactieve samenwerking met ouders vereist waarbij men sensitief is voor de omstandigheden van alle gezinnen, de bijdrage die ouders leveren herkennen en ouders empoweren om een grotere bijdrage te kunnen leveren (Goodall & Vorhaus, 2011; Henderson & Mapp, 2002, Desforges, 2003; Epstein, 2009). In de benadering van ouders schetst Tett (2004) een spectrum met aan de ene kant het partnerschap

tussen ouders en school en aan de andere kant een lineair proces waarin de school ouders eenzijdig instrueert over hoe zij de school kunnen steunen. Bij deze laatste benadering passen voorstellen om met contracten allerlei afspraken met ouders vast te stellen. Volgens Zoontjes (2009) bieden deze contracten juridisch geen meerwaarde aangezien de meeste zaken al in de wet geregeld zijn. De Onderwijsraad (2010) betoont zich geen voorstander van het verder juridiseren van de relatie tussen ouders en school, maar zoekt juist meer het partnerschap. De raad verwacht daarbij heil van het investeren in de actieve bereidheid tot samenwerken van school en ouders rond de opvoeding en het leerproces van het kind en volgt daarmee de inzichten van de bovengenoemde onderzoekers. In dat kader vindt de Onderwijsraad het wel wenselijk als ouders en school de wederzijdse verwachtingen naar elkaar uitspreken. Ook de 'effectieve school' kiest in toenemende mate voor educatief partnerschap. Op basis van 40 jaar intensief onderzoek blijkt dit partnerschap één van de 7 pijlers te zijn van effectief onderwijs. Binnen het effectieve schoolconcept wordt het begrip partnerschap nader ingevuld met zaken als het opbouwen van vertrouwen, respect voor elkaar, communicatie over het gezamenlijke doel, samenwerken van leerkracht en ouders, ouders als soort leerkrachten, en het vormen van een positief klimaat thuis en op school. Andere pijlers zoals een gedeelde missie en visie, hoge verwachtingen, gerichtheid op leren en een ordelijk en veilig leerklimaat kunnen bovendien met ouders samen worden opgepakt. (Lezotte, 1991; Marzano, 2007).

Contact met ouders

Samenwerking met ouders werkt het beste als deze pro-actief en naar buiten gericht is. Erkenning voor de rol en bijdrage van ouders aan het leerproces en sensitiviteit voor hun omstandigheden en aansluit bij de waardeoriëntatie van ouders helpt bij het bereiken van ouders. Om een relatie aan te kunnen gaan en om de belangrijke rol van ouders thuis te kunnen ondersteunen is tweerichting verkeer in het contact: van ouders naar school, maar ook van school naar ouders nodig (Booijink, 2007; Beek et al., 2007; Lusse, 2011). Ouders die in een vroeg stadium, voordat zich problemen hebben voorgedaan, een relatie hebben opgebouwd met school nemen eerder en makkelijker contact op met school. Positieve ervaringen zijn in dit verband opgedaan met het afleggen van huisbezoeken aan gezinnen, waarmee de school een brug slaat naar het gezin. Leraren krijgen bovendien zo meer oog voor de thuissituatie van de leerling en de behoeften en wensen van de gezinnen (Goodall & Vorhaus, 2011; Veen, 2007). Verder is van belang dat ouders heldere, specifieke en doelgerichte informatie krijgen en dat scholen vanaf de intake helder zijn in hun verwachtingen. Goede inzet van ICT, ook in het mbo, verschaft ouders actuele informatie (Goodall & Vorhaus, 2011; Henderson & Mapp, 2002; Smit et al., 2007; Esch et al., 2011).

Ouders verwelkomen in de school

Mapp (2002) stelt dat vooral factoren van relationele aard ouders belemmeren om naar school te komen. Als school een vertrouwensrelatie met ouders weet op te bouwen dat ouders als partners erkent, vergroot dit de behoefte van ouders om betrokken te raken. School kan daarbij het beste eerst focussen op individuele, persoonlijke oudercontacten waarmee vertrouwde relaties tussen mentor en ouder kunnen ontstaan, waar vanuit een partnerschapsrelatie opgebouwd kan worden (Deslandes & Bertrand, 2005; Booijink, 2007). Vanuit het belang dat Hoover-Dempsey en Sandler in hun model toekennen aan de uitnodiging die ouders vanuit school ervaren, onderstreept Green (et al, 2007) het belang dat de school een sfeer uitstraalt waarin ouders zich welkom voelen. Ouders zijn hierbij goed geïnformeerd over zowel de vorderingen van hun kind als over de voorzieningen en activiteiten op school en de school is responsief ten aanzien van vragen en suggesties van ouders. Ouders die zich erkent weten voelen zich eerder welkom in de school. Henderson & Mapp (2002) spreken hierbij van het zogenaamde 'joining process' dat ouders verwelkomt in school, hun participatie erkent en de verbinding met ouders legt door te focussen op de kinderen en hun leren.

Training en coaching van het team

Naarmate de school zich ontwikkelt in de mate van partnerschap die zij met ouders aan wil gaan, stelt dit hogere eisen aan de vaardigheden van leraren en mentoren in het kunnen hanteren van de

relatie met ouders. Dat geldt des te sterker als ouders en leerkrachten een verschillende etnische achtergrond hebben (Smit & Driessen, 2005). In communicatief opzicht vraagt dit van de school de stap te zetten van informatieoverdracht naar informatie-uitwisseling, de ontwikkeling van (wederzijds) respect in de vorm van ontvankelijkheid en openheid voor andere waarden (Henderson & Mapp, 2002) en het kunnen bieden van heldere informatie en begeleiding aan ouders. In de praktijk blijken zelfs de meest welwillende leraren het erg lastig te vinden bereikbaar te zijn voor en contact te leggen met ouders, ouders op een voor hen begrijpelijke manier te informeren en te ondersteunen in onderwijsondersteunend gedrag (Booijink, 2007; Davies, Ryan & Tarr, 2011; Lusse, 2011). Deze vaardigheden moeten geleerd en bijgehouden worden. Dit vraagt om meer aandacht voor dit thema in de lerarenopleidingen en om coaching en nascholing van teams. De noodzaak tot training en coaching van professionals beperkt zich niet tot scholen alleen. Ook voor medewerkers van het Centrum voor Jeugd en Gezin hebben deskundigheidsbevordering nodig op het terrein van opvoedingsondersteuning en communicatie met ouders (Muller, 2002). Datzelfde zal gelden voor andere professionals rond kinderen.

Effectieve inzet op ouderbetrokkenheid vraagt om partnerschap met ouders en integratie van ouderbetrokkenheid in het schoolbeleid. Dit vereist van scholen dat zij een verwelkomend klimaat weten te creëren en een positief contact met ouders aan kunnen gaan en daarbij bovendien helder zijn in de verwachtingen. Niet alleen ouders, maar ook leraren en andere medewerkers in de school zullen toegerust moeten worden om een dergelijk partnerschap aan te gaan.

9. Is er een norm op basisniveau te benoemen voor ouderbetrokkenheid in the children's zone in Rotterdam Zuid?

De Children's Zone Rotterdam wil op alle fronten een extra stap zetten. Ten aanzien van ouderbetrokkenheid stellen wij voor om daarbij uit te gaan van het concept van partnerschap tussen ouders, school en andere voorzieningen. Het schema in tabel 2 geeft een overzicht op hoofdlijnen van de belangrijke aspecten van dat partnerschap. Die kunnen aan de hand van deze notitie worden uitgewerkt in meer concrete doelen en activiteiten, plus wat er voor nodig is om die activiteiten adequaat uit te voeren zodat de doelen bereikt kunnen worden. Daarbij gaat het om kennis, vaardigheden, houding en gedrag – kortom om competenties- van ouders en professionals in en rond de school.

De norm zou kunnen zijn, dat in elk geval alle professionals in de school beschikken over ruim voldoende competenties om het partnerschap waar te willen en kunnen maken, en dat wordt ingezet op het toerusten van alle ouders om hetzelfde te kunnen doen. In overleg met de scholen zal nader ingevuld moeten worden wat hier 'ruim voldoende' is en hoe daar stapsgewijs naartoe gewerkt kan worden.

De norm kan daarnaast zijn, dat geïnvesteerd wordt in het creëren van een lage drempel voor ouders naar scholen en andere voorzieningen. Activiteiten die bijdragen aan een vroegtijdige kennismaking (huisbezoeken, kennismakingsgesprekken), het creëren van een verwelkomende en open sfeer, helderheid over wederzijdse verwachtingen (en elkaar stimuleren die waar te maken) en activiteiten die ouders betrekken bij de (school-)loopbaan en ambities van het eigen kind krijgen daarbij prioriteit.

Bijlage 1: Technisch rapport thema ouderbetrokkenheid

De volgende titels zijn in het technisch rapport uitgewerkt:

	auteur	jaartal	thema	leeftijdsgroep	aard
1	Booijink	2007	Communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders	po	Casestudy op 4 po scholen
2	Dearing, McCartney, Weiss, Kreider & Simpkins	2004	Effecten van ouderbetrokkenheid op geletterdheid bij moeders met laag opleidingsniveau en de gevoelens van kinderen ten aanzien van geletterdheid	po (5 t/m 9 jaar)	Longitudinaal onderzoek onder 167 leerlingen van 91 basisscholen
3	Desforges & Abouchaar	2003	Het begrijpen van de aard, omvang en impact van spontane ouderbetrokkenheid en het evalueren van interventies om deze betrokkenheid te verhogen	voorschool, po en vo	Grootschalige review
4	Epstein & associates	2009	Typologie ouderbetrokkenheid; basis voor educatief partnerschap; verbeteringen in de praktijk	voorschool, po en vo	Handboek, maar ook weerslag van verzameld werk
5	Esch, Petit & Smit	2011	Oriëntatie op de praktijk van ouderbetrokkenheid op het mbo	mbo	Casestudy op 4 mbo locaties
6	Fan & Chen	2001	De relatie tussen onderwijsondersteunend gedrag thuis en schoolsucces	po en vo	Meta-analyse van 25 onderzoeker
7	Goodall & Vorhaus	2011	Relatie school en thuis; ondersteuning voor ouders; interventies	5 – 19 jaar	Grootschalige review
8	Heckman & Krueger	2003	Rendement van interventie op jonge leeftijd tov gedurende de hele loopbaan; Perry preschool	voorschool- (po- vo)	Debat op basis van veel onderzoek
9	Henderson & Mapp	2002	Ouderbetrokkenheid en schoolsucces; effectieve strategieën voor verbinding school en ouders; slecht presterende scholen	voorschool- po - vo	Review over 51 onderzoeken
10	Hill & Tyson	2009	Effect van ouderbetrokkenheid thuis (onderscheiden in thuis en academisch socialisation) en op school	middle school	Meta-analyse over 50 onderzoeken
11	Hoover-Dempsey & Sandler	2005	Wat maakt dat ouders betrokken raken bij het onderwijs aan hun kinderen en hoe beïnvloedt dat de schoolresultaten	po- vo	Getest theoretisch framework
12	Jeynes	2007	De invloed van ouderbetrokkenheid en leeruitkomsten bij middelbare schoolkinderen in stedelijk gebied	vo	Meta-analyse over 52 onderzoeken
13	Lareau	2003	De invloed van klasseverschillen op de opvoedroutine in gezinnen; de relatie van deze gezinnen met instanties	po	Etnografie op basis van 12 gezinnen
14	Lusse	2011	Het ontwikkelen van een handreiking voor oudercontact in het vmbo in Rotterdam Zuid zodat dit bijdraagt aan preventie van schooluitval	vo	Gebaseerd op veldstudie en test in effectstudie in uitvoering
15	Pomerantz	2007	Hoe, voor wie en waarom is ouderbetrokkenheid van belang	po - vo	Review
16	Seitsinger, Felner, Brand & Burns	2008	De invloed van ouder-leraar contact op schoolprestaties en de verschillen hierin gekoppeld aan klasse	po - vo	Kwantitatieve studie
17	Smit, Sluiter & Driessen	2007	De praktijk van samenwerking met ouders om achterstandsscholen bij te	po	Panels, websurvey en

		dragen aan de vermindering van onderwijsachterstand.		casestudie op 10 basisscholen
--	--	--	--	-------------------------------

1. Booijink, 2007

Titel	Booijink
Auteurs	Terug naar de basis. Communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders in het primair onderwijs. Onderzoeksrapport
Jaar	2007
Land	Nederland
Type	Kwalitatieve casestudy op 4 basisscholen met meer dan 65% allochtone leerlingen in verschillende gemeenten in Nederland.
Opdrachtgever	Gefinancierd door Stichting kinderpostzegels Nederland, uitgevoerd vanuit Universiteit Leiden
Onderzoeks vragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe verloop de communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders? 2. Welke factoren beïnvloeden het al dan niet goed verlopen van de communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders? 3. Hoe kan de onderlinge communicatie verbeterd worden?
NB	Het betreft een kleinschalig onderzoek. Dataverzameling: diepte-interviews met 66 ouders, 17 leerkrachten en 4 intern begeleiders, observaties van gesprekken tussen leerkrachten en ouders en documentenanalyse. Binnen Nederland wordt veel naar onderzoeksrapport en bijbehorende handreiking verwezen.
Kern bevindingen	<p>Beeldvorming is sterk van invloed op de communicatie. M.n. bij leerkrachten leven negatieve beelden over de ouders en zijn er lage verwachtingen over samenwerkingsmogelijkheden. Ouders, zeker de lager opgeleide ouders met een slechtere taalbeheersing, zijn positiever over school dan andersom.</p> <p>Er is een gebrek aan aandacht voor oudercontact in de opleidingen.</p>
Aanbevelingen	<p>Knelpunten en aanbevelingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Vertaalslag van visie naar ouderbeleid</u> Op scholen is niet altijd sprake van een in beleid door vertaalde heldere visie. Scholen kunnen duidelijker kader neerzetten waarin verwachtingen naar ouders helder worden. Het aanbod is vooral gericht op groepsniveau. Het individuele aanbod is beperkt en er is daarin weinig aandacht voor uitwisseling (over thuissituatie, onderwijsondersteuning, opvoeding op school en thuis). 2. <u>Tweerichtingsverkeer</u> Gesprekken zijn veelal informatieoverdracht en niet gericht op informatie-uitwisseling. Dat plaatst ouders in een passieve rol en geeft hen de indruk dat leerkrachten slecht luisteren. Booijink vraagt aandacht voor kennismaking, erkenning van ouders als gesprekpartners om te komen tot tweerichtingsverkeer 3. <u>Tijd</u> De beschikbare tijd voor individueel contact met ouders (veelal 3x 10 minuten) voldoet echter maar nauwelijks voor alleen al informatieoverdracht. Inzet van oudercontact voor de ontwikkeling en het leren van kinderen is volgens Booijink geen extra taak, maar hoort bij het primaire onderwijsproces. Verbeterd contact voorkomt conflicten en kan daarmee een goede investering zijn. 4. <u>Taalverschillen</u> Het taalprobleem wordt volgens Booijink overschat. Slechts een minderheid van de anderstaligen ouders beheerst het Nederlands zo slecht dat er een tolk nodig is. Bij

	<p>ouders met een matige taalbeheersing is met eenvoudige bewoording en inspanning voldoende communicatie mogelijk. School kan een duidelijk standpunt innemen tav de verwachting van taalbeheersing van ouders tbv communicatie met school.</p> <p>5. <u>Het mobiliseren van ouders</u> De opkomst bij individuele contacten is hoog. Enerzijds gaat het hierbij om het eigen kind, is het belang ouders duidelijk en sluit dit het meest aan bij de behoeften van ouders. Anderzijds hebben deze gesprekken vaak een meer verplichtend karakter vanuit school, waardoor ze meer vanzelfsprekend zijn geworden. Bij collectieve oudercontacten is de opkomst slechter. Het is belangrijk dat school bij deze bijeenkomsten een duidelijk doel voor ogen heeft, expliciet naar ouders communiceert als zij verwacht worden en het belang voor het eigen kind benadrukt. Door herkenbare, terugkerende rituelen te creëren worden dergelijke activiteiten meer vanzelfsprekend.</p> <p>6. <u>Onderwijsondersteuning door ouders</u> Leerkrachten zijn pessimistisch over de mogelijkheden van ouders hierin, terwijl ouders klagen dat de ondersteuning thuis in de contacten geen aandacht krijgen. In de observatie bleek dit marginaal en per leerkracht wisselend aan de orde te komen. School heeft een visie nodig op welk ondersteunend gedrag men van belang vindt en hij dit structureel gestimuleerd kan worden. Ouders hebben concrete informatie nodig.</p> <p>7. <u>Het signaleren en aanpakken van problemen</u> Leerkrachten klagen dat een irreëel beeld van hun kind hebben en problemen ontkennen, en ouders zijn ontevreden dat zij laat horen van problemen en geen extra gesprekken hierover krijgen. Het vroegtijdig betrekken van ouders bij problemen en samen mogelijke oorzaken en oplossingen bespreken en een gezamenlijke visie ontwikkelen op de ontwikkeling van het kind is van belang. Liefst met het kind erbij, zeker als deze al wat ouder is.</p> <p>8. <u>Schoolkeuze voor het voortgezet onderwijs</u> Ook hier klachten van leerkrachten over te hoge verwachtingen bij ouders en frustratie bij ouders bij teleurstellende adviezen en weinig ruimte voor henzelf in de adviesgesprekken. Beide zijn het erover eens dat de ouder te weinig geïnformeerd is. Vroegtijdig investeren in het ontwikkelen van een gezamenlijk beeld over de ontwikkeling van het kind (in rapportgesprekken door de hele schoolloopbaan heen) is het advies van Booijsink op dit punt.</p>
Conclusie	Verbeteren van communicatie vraagt om maatwerk. Het individuele contact tussen leerkracht en ouder vormt daarin de basis (vandaar de titel: terug naar de basis).

2. Dearing, McCartney, Weiss, Kreider & Simpkins, 2004

Titel	The promotive effects of family educational involvement for low-income children's literacy
Auteurs	Eric Dearing, Kathleen McCartney, Heather Weiss, Holly Kreider & Sandra Simpkins
Jaar	2004
Land	USA, University of Wyoming
Type	Longitudinaal onderzoek onder 167 kinderen van 91 basisscholen uit de lagere inkomensgroepen van een etnisch diverse populatie in de leeftijd van 5 t/m 9 jaar (kindergarden t/m 5th grade)
Onderzoeks vragen en Kern bevindingen	<p>1. <i>Zijn de effecten van ouderbetrokkenheid tijdens de voorschoolse periode groter bij kinderen van moeders met een lager opleidingsniveau dan bij andere kinderen?</i></p> <p>Kinderen met hoger opgeleide en zeer betrokken moeders rapporteerden de meest positieve gevoelens over ten aanzien van geletterdheid. De kinderen antwoorden positief op vragen als 'hoe goed ben jij in lezen'. Kinderen met lager opgeleide, maar eveneens zeer betrokken moeders hadden op kleuterleeftijd de minst positieve gevoelens ten aanzien van geletterdheid. Bij deze kinderen namen die zowel de positieve gevoelens als de schoolresultaten tussen kleuterleeftijd en 9 jarige leeftijd echter wel het meest toe. Als de betrokkenheid van moeders laag was, presteerden kinderen van lager opgeleide moeders slechter dan kinderen van hoger opgeleide moeders. Betrokkenheid van met name de laag opgeleide moeders zorgde voor betere prestaties. Ouderbetrokkenheid werd gemeten met vragen naar aanwezigheid op ouderavonden, het voorlezen thuis en communicatie met andere ouders.</p> <p>2. <i>Zijn de gevoelens van de kinderen zelf ten aanzien van geletterdheid van invloed op ouderbetrokkenheid in de voorschoolse periode en geletterdheid?</i></p> <p>Door zowel op 5 jarige leeftijd, als op 7 en 9 jarige leeftijd te meten komen de onderzoekers een mechanisme op het spoor achter deze invloed van ouderbetrokkenheid op betere prestaties van de leerlingen. De betrokkenheid van ouders blijkt bij te dragen aan een veranderde attitude van het kind ten aanzien van lezen. Als gevolg daarvan verbeteren de schoolresultaten op dit punt ook daadwerkelijk. Dit mechanisme waarin de perceptie van de leerling een belangrijke medierende werking heeft past in de lijn van het theoretische model van Hoover-Dempsey et al. (2005).</p>
Conclusie	Het is waarschijnlijk dat interventies die bedoeld zijn om ouderbetrokkenheid te vergroten bij gezinnen met een lager opleidingsniveau en een lager inkomen zullen de positieve gevoelens van kinderen ten aanzien van geletterdheid vergroten. Als gevolg van deze veranderde attitude bij de kinderen neemt ook hun schoolsucces op dit terrein toe. Dit effect is vooral aan de orde in gezinnen met een lager opleidingsniveau.

3. Desforges & Abouchaar, 2003

Titel	The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: a literature review
Auteurs	Professor Charles Desforges with Alberto Abouchaar
Jaar	2003
Land	Engeland
Type	Een uitgebreide en veel gebruikte review van Engelstalige literatuur mbt de relatie tussen ouderbetrokkenheid, ouderlijke ondersteuning op het schoolsucces van de leerling.
Opdracht gever	Department for education and skills, research report RR433 UK Government
Onderzoeks Vragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. het begrijpen van aard, omvang, determinanten en impact van spontaan voorkomende betrokkenheid van ouders bij de schoolresultaten van hun kinderen. 2. Het beschrijven en evalueren van pogingen te interveniëren om deze spontane ouderbetrokkenheid te vergroten
NB	Ten aanzien van de eerste vraag trof de auteur hoogwaardige onderzoeksresultaten aan. Ten aanzien van de tweede vraag trof de auteur een hoge mate van enthousiasme en betrokkenheid aan, maar te weinig robuuste onderzoeks-resultaten om harde conclusies te kunnen trekken. Wellicht zijn interventies effectief, maar dat is op dit moment nog niet aangetoond.
Kern Bevindingen	<p><u>Tav 1: aard, omvang en impact van ouderbetrokkenheid:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ouderbetrokkenheid kent vele vormen - omvang en aard van ouderbetrokkenheid wordt sterk beïnvloed door SES, opleidingsniveau en geestelijke gezondheid van de moeder, armoede en alleenstaand ouderschap. En in mindere mate van etnische achtergrond - daarnaast wordt de mate van betrokkenheid beïnvloed door de rolopvatting van ouders en het vertrouwen dat zij hebben deze rol goed te kunnen uitoefenen. Sommige voelen zich afgewezen door leraren en trekken zich terug - ouderbetrokkenheid neemt af naarmate het kind ouder wordt - op alle leeftijden heeft het kind een belangrijke medierende rol - ouderbetrokkenheid neemt toe naarmate de leerling beter presteert - goed ouderschap thuis draagt het meest bij aan schoolsucces (zie conclusie) - opvoeden draagt bij aan schoolsucces door hoge verwachtingen te hebben en het kind een zelfbeeld te geven van een goede leerling <p><u>Tav 2: effectiviteit van interventies</u></p> <p>Hiervoor zijn onvoldoende harde onderzoeksgegevens beschikbaar. Toch is de lijn in de resultaten van dit onderzoek wel consistent en zijn er volgens Desforges (vooral uit het werk van Epstein, 2002 en Raffaele en Knoff 1999) belangrijke uitgangspunten voor interventie te destilleren. Leidende principes in het onderscheid tussen meer en minder succesvolle interventieprogramma's zijn volgens hen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samenwerking moet proactief (en niet reactief) zijn - er moet gewerkt worden aan de betrokkenheid van alle ouders - om samen te werken moet er sensitiviteit zijn voor de brede range van omstandigheden van alle ouders - samenwerking herkent en waardeert de bijdrage die ouders moeten leveren

	<p>aan het leerproces</p> <p>Interventieplannen moeten gebouwd worden op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een uitgebreide analyse van de behoefte - het vaststellen van wederzijdse prioriteiten - schoolbrede evaluatie van bronnen en noodzakelijke organisatorische aanpassingen - een publiek bewustwordingsproces om ouders en leerkrachten het strategisch plan te laten begrijpen en zich eraan te laten verbinden <p>De beste effecten worden verkregen als het plan voor ouderbetrokkenheid volledig wordt geïntegreerd in het schoolontwikkelingsplan en als een actieteam van leerkrachten en leden van de gemeenschap verantwoordelijk zijn voor het tot stand komen van het plan.</p> <p>De managementlessen zijn volgens Desforges:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bevorderen van de ouderbetrokkenheid is een onderwerp dat de hele schoolgemeenschap aangaat - het moet uitgewerkt zijn in een multidimensionaal programma - het draagt alleen bij aan schoolsucces als het wordt ingepast in het schoolontwikkelingsplan <p>Er is geen plaats voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ad hoc activiteiten en interventies die geen vervolg krijgen - trainingen die kinderen vooral gezeglijk maken - bolt-on roles die de verantwoordelijkheid voor ouderbetrokkenheid af splitsen en waarmee de ondersteuning van en de connectie met het onderwijs- en leerprogramma verzwakt <p>Alles pleit voor het integreren (itt isoleren) van ouderbetrokkenheid in het schoolprogramma en de (school-) gemeenschap</p>
Aanbevelingen	We weten genoeg over hoe ouderbetrokkenheid kan bijdragen aan schoolsucces. Het schoolsucces van arbeiderskinderen kan aanzienlijk verbeterd worden als we deze kennis systematisch toepassen.
conclusie	<p>P. 4 & 5 : <i>The most important finding from the point of this review is that parental involvement in the form of ‘at-home good parenting’ has a significant positive effect on children’s achievement and adjustment even after all other factors shaping attainment have been taken out of the equation. In the primary age range the impact caused by different levels of parental involvement is much bigger than differences associated with variations in the quality of schools. The scale of the impact is evident across all social classes and all ethnic groups.</i></p> <p><i>Other forms of parental involvement do not appear to contribute to the scale of the impact of ‘at home’ parenting”.</i></p>

4. Epstein, J. & Associates, 2009

Titel	<i>School, Family, and Community Partnerships. Your Handbook for Action (3rd Ed.).</i>
Auteurs	Epstein, J. & Associates
Jaar	2009
Land	USA
Type	Handboek voor het National Network of Partnership Schools in USA en Canada. Dat tevens overzicht biedt op totale werk van deze onderzoeksgroep
NB	Joyce Epstein is toonaangevend voor het onderzoek naar ouderbetrokkenheid,. Er wordt zelden iets gepubliceerd waarin haar werk niet wordt aangehaald.
Onderzoeks vragen	Belangrijkste thema's: <ul style="list-style-type: none"> - typologie van ouderbetrokkenheid - basis voor het begrip educatief partnerschap - de aanpak van verbetering van contact met ouders in de school
NB	De typologie van ouderbetrokkenheid van Epstein vormt de basis voor onder andere de standards van de Parent Teacher Association in de USA (in Nederland vanuit CPS omgezet in de vereniging voor Leraar, Leerling en Ouders; Peter de Vries) en de vormgeving van educatief partnerschap (in Nederland vooral vanuit KPC nader vorm gegeven; Cees de Wit en Suzanne Beek). Zowel CPS en KPC zijn adviesorganisaties en geen wetenschappelijke instituten.
Kern Bevindingen + Aanbevelingen	<p>1. <u>Typologie voor ouderbetrokkenheid:</u> Epstein onderscheidt (al sinds 1995) de volgende typen ouderbetrokkenheid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Opvoeden</i>; Voorwaarde scheppende rol van ouders: de basisverplichting van ouders om hun kinderen op te voeden en te begeleiden en positieve condities thuis te creëren die de ontwikkeling van kinderen stimuleren. 2. <i>Communiceren</i>; Communicatie tussen school en ouders: de basisverplichting van scholen om te communiceren met ouders met betrekking tot programma's en vorderingen van kinderen en van ouders om hierop te reageren 3. <i>Vrijwilligerswerk</i>; Informele dienstverlening aan de school: ouderbetrokkenheid van ouders op school door hand- en spandiensten te verlenen 4. <i>Thuis leren</i>; Ondersteuning van leeractiviteiten thuis: het ondersteunen van leeractiviteiten thuis door ouders. Het monitoren en bieden van hulp bij huiswerkopdrachten 5. <i>Meebeslissen</i>; Formele ouderparticipatie: betrokkenheid van ouders bij bestuurlijke lagen op school (medezeggenschapsraad, ouderraad e.d.) 6. <i>Samenwerken</i>; Samenwerken met de gemeenschap: bijdragen aan de buurt waarvan ouders en school deel uit maken <p>Een school moet volgens Epstein aan elk van deze typen aandacht besteden.</p> <p>2. <u>Basis voor educatief partnerschap</u> Epstein stelt dat scholen ernaar moeten streven een <i>caring community</i> te vormen, waarin de invloedssferen van school, ouders en buurt elkaar kunnen overlappen als zij samen werken om het schoolsucces van kinderen te ondersteunen. Hierbij is niet alleen sprake van betrokkenheid van ouders bij school, maar ook van betrokkenheid van school bij ouders en van een gemeenschap die zich inzet om voorzieningen te creëren die leerlingen ondersteunen in hun leren. Epstein spreekt daarbij van school-like families en van family like schools. Voortbouwend op Epstein is in Nederland het</p>

	<p>begrip educatief partnerschap geïntroduceerd, waarin de gedeelde verantwoordelijkheid voor het creëren van optimale omstandigheden voor de ontwikkeling en het leren van kinderen thuis en op school centraal staat. School en ouders gaan daartoe met elkaar in gesprek en werken ze zoveel mogelijk samen (Amse, Wassink & De Wit, 2008, p.5). Doelen van educatief partnerschap zijn het</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>het organisatorische doel</i>: het optimaliseren van het reilen en zeilen van de school als organisatie en gemeenschap, mede door inbreng van ouders. - <i>het democratische doel</i>: het informeel en formeel meedenken en meebeslissen van ouders met de school en het afleggen van verantwoording door de school over haar werk aan de ouders. - <i>het pedagogische doel</i>: het realiseren van afstemming in opvoedend denken en handelen en in de benadering van kinderen, thuis en in de school. <p>Het <i>toerusten van ouders en leraren</i> op hun rol als opvoeder en partner en het ontwikkelen van pedagogisch besef bij beide partijen is voorwaarde om bovengenoemde doelen te kunnen realiseren (Beek et al., 2007a).</p> <p>3. <u>verbetering van ouderbetrokkenheid in de praktijk</u></p> <p>Om de betrokkenheid van ouders structureel te verbeteren is het relevant dat het een duurzaam aanpak betreft die geïntegreerd is in het schoolontwikkelingsplan en dat alle geledingen van de school achter de aanpak staan. Aangezien ouderbetrokkenheid alle professionals in de school aangaat, volstaat het niet deze portfeuille als geïsoleerde taak in het takenpakket van een vertegenwoordiger van school onder te brengen (Epstein, 2000; Smit et al., 2006). Er is een actieteam nodig dat jaarlijks doelen benoemt en evalueert om vorderingen te kunnen maken in de richting van de caring community waarnaar zij streeft (Epstein et al., 2009).</p>
Conclusie	<p>Net als Desforges stelt Epstein dat de basisvraag of ouderbetrokkenheid bijdraagt aan schoolsucces inmiddels beantwoord is. Zij roept onderzoeker op (o.a. op het internationale European Research Network About Parents and Education conferentie in Milaan in 2011) vooral bij te dragen aan de verbetering van ouderbetrokkenheid in de praktijk.</p>
Titels van deze onderzoeksgroep	<p>In de literatuurlijst zijn de belangrijke artikelen van Epstein en aanverwante onderzoekers terug te vinden onder: Epstein, 1995; Epstein & Sanders, 2000; Epstein & Sheldon, 2002; Sanders & Epstein, 2005 Catsambis (2001) heeft de typologie voor het vo ingevuld.</p>

5. Esch, Petit, Smit, 2011

Titel	Nabij op afstand; ouders in het mbo
Auteurs	Wil van Esch (ecbo), Regina Petit (ecbo), Frederik Smit (ITS)
Jaar	November 2011
Land	Nederland
opdracht	ECBO
Type	Dit is geen effectstudie, maar een gevalstudie op vier scholen, waarbij interviews zijn afgenomen met vertegenwoordigers van de scholen (diverse MT leden en projectleider ouderbetrokkenheid) en met experts van stichting de Meeuw en Reflex. Drie scholen zijn geselecteerd op praktijken die positief opvallen en voldoende van elkaar onderscheidend zijn. Een vierde gevalstudie betreft een locatie waar ouderbetrokkenheid nog geen vorm heeft gekregen.
Onderzoeks vragen	Het <u>doel</u> van dit onderzoek is meer zicht te krijgen op de visie die mbo-instellingen hebben op ouderbetrokkenheid, de doelstellingen die zij daarmee hebben, de activiteiten die zij ondernemen met en voor ouders en de ervaringen. Daarnaast is verkend in hoeverre sprake is van (in)formele vormen van ouderparticipatie.
Kern bevindingen	<p>1. <u>Wat is bekend uit literatuur over ouderbetrokkenheid en -participatie?</u></p> <p>Ouders spelen ook voor de jong volwassen mbo'er wel degelijk een belangrijke rol, maar realiseren zich dat niet altijd. Vooral allochtone deelnemers begrijpen dat hun ouders niet altijd concrete studiehulp kunnen bieden, maar ouders zouden wel aandacht, steun en interesse kunnen tonen. Als ouders uit stralen dat zij het belangrijk vinden dat hun zoon of dochter de opleiding afrondt is dat ook behulpzaam (Derriks en Vergeer, 2010). Ook zijn ouders van belang bij beroepskeuzes (Van Esch e.a., 2011; Kers & Kers, 2010). Hoewel de interactie zowel thuis als op school afstandelijker wordt, wordt juist de rol in de academic socialisation (Tyson, 2009) groter. Het gaat dan om communiceren over het belang van onderwijs, kansen op de arbeidsmarkt, het maken van keuzes en bediscussiëren van leerstrategieën. Smit, Wester, Craene & Schut (2011) stellen vast dat de afstand tussen ouders en mbo groot is. Zowel ouders als docenten ervaren barrières in het contact en docenten communiceren niet altijd op professionele wijze met deze ouders. Ouderbetrokkenheid in het mbo beperkt zich veelal tot geformaliseerde contactmomenten (inschrijving, uitschrijving enzovoort) en bij problemen. Wel nemen steeds meer instellingen initiatieven waardoor ouders de resultaten van hun kind te kunnen volgen, bijv. via een eigen toegang tot een ouderportal (Groeneveld & Van Steensel, 2009).</p> <p>2. <u>Zijn er in het mbo praktijken waar sprake is van ouderbetrokkenheid en -participatie? Vanuit welke visie zijn deze vormgegeven? Wat zijn doelstellingen? Hoe zien deze praktijken eruit? Wat leveren ze op?</u></p> <p>In de contacten tussen de onderzochte mbo's en ouders zijn het functioneren van het eigen kind en preventie van schooluitval speerpunten. In de lagere niveaus, waar schooluitval een groter probleem vormt is de aandacht voor ouderbetrokkenheid groter. Zaken als verzuim, motivatieproblemen, leer-, gedrags- of zorgproblemen, (school-)loopbaankeuzes of dreigende schooluitval zijn aanleiding voor contact. Ouderparticipatie staat niet hoog op de prioriteitenlijst.</p> <p>3. <u>In hoeverre hanteren mbo-instellingen doelgroepbenaderingen voor:</u></p>

	<p>- <u>ouders van minderjarige/meerderjarige deelnemers;</u> - <u>allochtone/autochtone ouders?</u></p> <p>Voor de leeftijd is de formele lijn dat ouders van deelnemers boven de achttien jaar niet zonder toestemming van hun kind benaderd worden. Sommige opleidingen vragen de mbo-er bij aanvang toestemming te geven om ouders te benaderen in bepaalde situaties en kunnen ook ouders van meerderjarige kinderen (na toestemming) de resultaten van hun kinderen volgen. (ook van meerderjarige kinderen) digitaal of schriftelijk de studieresultaten van hun kind kunnen volgen.</p> <p>Ten aanzien van allochtone of autochtone ouders benoemen de respondenten geen specifiek beleid voor bepaalde groepen ouders. De ervaring is dat opleidingsniveau, meer dan etniciteit, een belemmering in de bereikbaarheid van ouders kan vormen. Op een locatie zijn Turkse en Marokkaanse oudercontactpersonen om contact te leggen met de groep ouders die de school moeilijk bereikt. Verzuim en ouders betrekken bij loopbaanbegeleiding zijn hierbij onderwerp van gesprek. Een bescheiden groepje ouders is hiermee meer in contact gekomen met school.</p> <p>4. <u>Welke belangen hebben mbo-instellingen enerzijds en ouders anderzijds bij ouderbetrokkenheid en -participatie?</u></p> <p>Het met succes afronden van de opleiding is een gedeeld belang van ouders en school. Toch staat ouderbetrokkenheid niet hoog op de prioriteitenlijst. Voor de instelling is een bijdrage van ouders aan kwalificering van belang en geeft ouderbetrokkenheid een mogelijkheid meer over oudertevredenheid te weten te komen. Voor ouders kan betrokkenheid leiden tot een beter beeld van wat de opleiding inhoudt, beter geïnformeerd zijn over de voortgang van hun kind (temeer daar leerlingen zelf niet mededeelzaam zijn op dit punt) en eventueel opvoedadvies. Jongeren van betrokken ouders doen het beter op school en betere steun bij schoolloopbaankeuzes. Jongeren hebben behoefte aan deze steun, mits de peergroup daar niets van merkt.</p>
Aanbevelingen	<p>Beleidsontwikkeling</p> <ul style="list-style-type: none"> - maak bij beginnende ouderbetrokkenheid een meerjarenplan met een geringe ambitie en evalueer de activiteiten op dit punt - randvoorwaarden, een kartrekker en een steunende directie is van belang - maak geen onderscheid tussen meer- en minderjarige deelnemers, maar maak bij aanvang van de opleiding heldere afspraken (wellicht met formeel tintje) <p>Communicatie</p> <ul style="list-style-type: none"> - zorg dat ouders erbij (onzichtbaar) horen en maak hiervoor bij aanvang afspraken - ontwikkel een vertrouwensrelatie en wacht daarbij niet tot er problemen zijn - investeer in tijd, in tweerichtingsverkeer en een gelijkwaardige relatie <p>Ouders meenemen in activiteiten</p> <ul style="list-style-type: none"> - betrek ouders bij reguliere activiteiten - geef informatie over de opleiding - laat hen mee-oriënteren op loopbaankeuzes <p>Moeilijk bereikbare ouders:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nodig hen, naast schriftelijk, ook telefonisch uit - oudercontactpersonen kunnen een brugfunctie vervullen

6. Fan & Chen, 2001

Titel	Parental involvement and students' academic achievement: a meta analysis
Auteurs	Xitao Fan, & Michael Chen
Jaar	2001 (ik kom ook 1999 tegen: het lijken 2 artikelen mbt dezelfde meta-analyse)
Land	USA
Type	Meta analyse van 25 kwantitatieve onderzoeken naar de relatie tussen ouderbetrokkenheid en schoolsucces.
Opdrachtgever	American Educational Research Association National Science Foundation, National Center for Education Statistics (US department of education)
Vraag	Wat is de kracht van de relatie tussen gemeten ouderbetrokkenheid en schoolsucces?
Kern bevindingen	<p>Fan & Chen vonden een gemiddelde correlatie van tussen ouderbetrokkenheid en schoolsucces van 0.3. Zij stellen dat dit in de sociale wetenschappen een betekenisvol effect is. Kinderen uit gezinnen met een bovengemiddeld ouderbetrokkenheid (gedefinieerd als boven omschreven) laten daarmee cijfers zien die 30% hoger liggen dan de cijfers van kinderen uit gezinnen met een lage betrokkenheid. Zij onderscheiden drie aspecten van ouderbetrokkenheid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>hoge verwachtingen van ouders</u> De sterkste relatie vonden zij bij kinderen die ervaren dat hun ouders hoge verwachtingen van hen hebben en waarbij ouders communiceren over deze verwachtingen (correlatie 0,39 op basis van tien onderzoeken waarbij in totaal 24.826 gezinnen betrokken waren). 2. <u>communicatie tussen ouder en kind over school</u> Gesprekken over en bemoediging en ondersteuning bij schoolwerk levert in dit onderzoek een tweede plaats met een gemiddelde correlatie van 0,17 (gebaseerd op tien onderzoeken betreffende 26.493 gezinnen) 3. <u>supervisie thuis</u> Het houden van toezicht van ouders op het gedrag van kinderen leverde de laagste correlatie op (0,13 op basis van 12 onderzoeken betreffende 69.137 gezinnen). Het betreft hier toezicht op uiteenlopende zaken, bijvoorbeeld de tijd die kinderen aan huiswerk besteden, de tijd waarop ze thuiskomen, de manier waarop zij hun vrije tijd besteden en de mate waarin zij televisie kijken. Daarmee is niet gezegd dat toezicht minder relevant is. Het kan ook betekenen dat de correlatie laag is omdat toezicht groter is op het moment dat kinderen slecht presteren. <p>De door Fan en Chen gevonden correlaties waren hoger als deze gebaseerd waren op een globale indicatie (bijvoorbeeld informatie van de directeur) dan wanneer naar een specifieke indicator (bijvoorbeeld wiskunde cijfers) is gekeken.</p>
Aanbevelingen	Aanbeveling tbv onderzoekers om ouderbetrokkenheid zorgvuldig te definiëren en meten en schoolsucces te meten op zowel cijfergemiddelde als op cijfers voor specifieke onderdelen (taal en rekenen bijv.) te meten.
Conclusie	De resultaten suggereren dat ouderbetrokkenheid, m.n. hoge verwachtingen van ouders voor hun kinderen, een significante impact hebben op schoolsucces. Vooral het laten blijken van de verwachtingen voor schoolsucces heeft effect. (Henderson & Mapp, 2002, pp.111 ; samenvatting van deze studie van Fan en Chen).

NB	Dit onderzoek wordt aangehaald in o.a. Henderson & Mapp, 2002, Desforges, 2003; Marzano, 2003
----	---

7. Goodall & Vorhaus , 2011

Titel	Review of best practices in parental engagement
Auteurs	Janet Goodall & John Vorhaus met hulp van J. Carpentieri, G.Brooks, R. Akerman en A. Harris
Jaar	September 2011
Land	Engeland
Type	Review van onderzoek (periode 2000-2010) naar interventies om ouderbetrokkenheid gericht op het vergroten en verbeteren van schoolsucces van 5 tot 19 jarigen.
Opdrachtgever	Department for education, research report DFE-RR156 UK Government
Onderzoeks vragen	Hoe kunnen interventies geïdentificeerd worden die ouderbetrokkenheid bevorderen, vooral van die ouders die nog niet (voldoende) betrokken zijn bij het onderwijs van hun kinderen.? Te onderscheiden in de categorieën <ul style="list-style-type: none"> - relatie school en thuis - ondersteuning en training voor ouders - interventies thuis en in de gemeenschap
NB	Deze review bouwt voort op de review van *Desforges (2003).
Kern Bevindingen + aanbevelingen	<p>1. <u>relatie school en thuis</u></p> <p>Het vergroten en verbeteren van ouderbetrokkenheid is gebaat bij:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een aanpak die geïntegreerd onderdeel is van het schoolbeleid - een team dat training en coaching krijgt, zeker als de achtergrond van ouders en leraren verschillend is - een aanpak die is afgestemd op waarden en interpretaties van de ouders - heldere, specifieke en doelgerichte informatie aan ouders - een naar buiten gerichte benadering - twee richting verkeer in de transfer van kennis en begrip; van school naar huis, maar ook van huis naar school - goede inzet van ICT om ouders actuele informatie te verschaffen <p>Uitdagingen op dit gebied zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - veel leraren hebben onvoldoende kennis en zelfvertrouwen in het werken met ouders - scholen herkennen en waarderen niet altijd de manier waarop ouders betrokken zijn bij hun kind - scholen verzamelen meestal geen gegevens over de interventies die ze plegen en de impact die dit heeft op schoolsucces - voor ouders zijn er veel barrières voor verdere betrokkenheid o.a. op het gebied van tijd, kosten en vervoer <p>2. <u>ondersteuning en training voor ouders</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - er is ondersteuning voor de positieve invloed van ouderprogramma's tbv geletterdheid, vooral als ouders getraind worden om specifieke leesvaardigheden te oefenen met hun kinderen (ipv het luisteren naar het voorlezen van hun kinderen) - daarnaast is er weinig bekend over de effectiviteit van dergelijke interventies - interventies die zowel richten op training van opvoedvaardigheden en het verhogen van schoolsucces zijn effectiever dan interventies die de

	<p>opvoedvaardigheden buiten beschouwing laten</p> <ul style="list-style-type: none"> - in alle gevallen hebben ouders gerichte en gedetailleerde begeleiding nodig in de programma's en in de bijdrage die van hen verwacht wordt - een behoefte-onderzoek bij ouders is relevant evenals begrip voor wat ouders al ondernemen - programma's moeten afgestemd zijn op de specifieke doelgroep en sensitief voor de normen en verwachtingen van deze groep; one size doesn't fit all! - het vraagt om specifieke, gedetailleerde en directieve advisering en begeleiding <p>3. <u>interventies thuis en in de gemeenschap</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - programma's die geletterdheid bevorderen kunnen een positieve impact hebben op het schoolsucces van kinderen in achterstandsituaties - multidisciplinair overleg met partners in de wijk vormt een essentiële component van een samenhangende strategie voor ouderbetrokkenheid - scholen moeten geïnformeerd zijn over hoe zij presteren ten opzichte van andere scholen - scholen moeten informatie delen als een leerling naar een andere en/of volgende school overgaat <p>Uitdagingen op dit gebied zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatie over en tussen scholen wordt niet altijd gedeeld - data over het effect op het schoolsucces van kinderen ontbreekt
Conclusie	<p>Er zijn zeker effectieve programma's, m.n. op het terrein van geletterdheid, maar ook tav het verbeteren van de relatie tussen ouders en school en de ondersteuning van ouders in het leren van hun kinderen. Tegelijkertijd is er voor het effect van veel programma's nog maar weinig hard bewijs. Wel wijzen de bevindingen dezelfde kant op.</p> <p>Een effectieve aanpak van ouderbetrokkenheid vereist:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dat dit onderdeel uitmaakt van het integrale schoolbeleid en dat de <u>plancyclus</u> (behoefte inventarisatie, wederzijdse prioritering, monitoring en evaluatie) en dat ouders en leraren meegenomen worden in een bewustwordingsproces mbt het begrijpen en accepteren van het plan - effectief en inspirerend <u>leiderschap</u> op seniorniveau, eventueel regionaal (mede) vorm gegeven - pro-actieve <u>samenwerking met ouders</u> waarbij men sensitief is voor de omstandigheden van alle gezinnen, de bijdrage die ouders kunnen leveren en met als doel de ouders te 'empoweren'. - Voortdurende aandacht, monitoring en ontwikkeling, training en betrokkenheid bij de omgeving - een continu systeem van evidence based ontwikkeling en review

8. Heckman & Krueger, 2003

Titel	Inequality in America; what role for human capital policy
Auteurs	James Heckman en Alean Krueger
Jaar	2003
Land	USA
Type	Het betreft een debat van twee onderzoekers over de kosten en baten van verschillende investeringen in het onderwijs. Krueger pleit voor investeren gedurende de hele schoolloopbaan en daarna. Heckman neemt het standpunt in dat investeringen op jonge leeftijd een beter rendement hebben. Heckman pleit sterk voor pre-schoon programma's die zowel op schoolse als niet-schoolse vaardigheden gericht zijn (motivatie, leiderschap, eerlijkheid en sociale vaardigheden). Ook het betrekken van ouders draagt er aan bij dat latere investeringen veel hogere opbrengsten zullen hebben.
Onderzoeks vragen	Centrale vraag achter dit debat is welke insteek van interventies de meest effectieve bijdrage levert aan het opheffen van ongelijkheid.
NB	Dit boek is op speciaal verzoek van de wethouder op de lijst verschenen. In het kader van de literatuurstudie naar ouderbetrokkenheid is met name het deel over het Perry preschool programma bestudeerd, omdat dit een sterke oudercomponent heeft. Doel van het Perry pre-schoon programma was het verbeteren van het schoolsucces van kinderen in de arme zwarte gemeenschap in Michigan. Het programma betrof een voorschool van vijf dagen per week een halve dag en een wekelijks huisbezoek van anderhalf uur over een periode van 8 maanden per jaar. Een hoogopgeleide leerkracht was verantwoordelijk voor een groepje van 6 kinderen.
Kern bevindingen	Er is een longitudinaal onderzoek met controlegroep gedaan onder kinderen die in de periode tussen 1962 en 1965 deelnamen aan het programma. Hierin komen tijdelijk effecten tav het IQ naar voren, maar deze waren rond het 14 ^e jaar weer verdwenen. Blijvende positieve effecten werden gevonden op de onderwijsprestaties en het hebben van werk van deze groep. Zo behaalde bijvoorbeeld 67% van deze groep het highschool diploma tov 49% uit de controlegroep en was het algehele opleidingsniveau hoger. Het aantal arrestaties en tienerzwangerschappen was lager onder deze groep voormalige pre-schoolers.
Aanbevelingen	Deze auteur gebruikt het succes van Perry preschool in een serie van succesvolle programma's door de hele leeftijdsrange heen. Hoewel het over de jonge leeftijdsgroep gaat is dit een argument in zijn betoog om te investeren in interventies voor alle leeftijdsfasen..
Conclusie	Ten aanzien van ouderbetrokkenheid is onvoldoende duidelijk wat de invulling is van de wekelijkse huisbezoeken en wat de relatieve bijdrage is van deze huisbezoeken ten opzichte van de andere componenten van het programma (5 dagdelen op school, met hoogopgeleide leerkracht en een ratio van 1-6).

9. Henderson & Mapp, 2002

Titel	A new wave of evidence. The impact of school, family and community connections on student achievement
Auteurs	Anne T. Henderson Karen L. Mapp
Jaar	2002
Land	USA
Type	Vierde in een serie publicaties (sinds 1981) naar de invloed die de relatie tussen school en thuis heeft op schoolsucces
	Het betreft 51 onderzoeken uit de periode 1995 / 2002 over: <ul style="list-style-type: none"> - de hele range van early childhood t/m highschool (ongeveer 2-18 jaar) - alle regio's in de USA - diverse populatie (inkomen, etniciteit, opleidingsniveau en werk) - diverse onderzoeksmethoden en databronnen - met inbreng van alle relevante onderzoeksgroepen in de USA
Opdrachtgever	National center for family – community connections with schools Southwest educational development laboratory
Onderzoeks vragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. wat is de impact van ouderbetrokkenheid op schoolsucces? 2. wat zijn effectieve strategieën om ouders en school te verbinden? 3. welke inspanningen van ouders en gemeenschap helpen slecht presterende scholen hun resultaat te verbeteren?
NB	In dit rapport wordt bewust gesproken van ' families' , wat een bredere invulling is dan ouders. De auteurs (h)erkennen hiermee de rol die broers, zussen, ooms, tantes, grootouders en ook huisvrienden en burens spelen in de ontwikkeling van kinderen. Daarnaast wordt consequent melding gemaakt van de rol van de gemeenschap. Omdat de rol van de omgeving in Nederland nog veel minder vorm heeft gekregen, is dit in de onderstaande tekst niet steeds zo meegenomen, maar het is wel belangrijk deze insteek te kennen.
Kern bevindingen	<p>De ' keyfindings' uit de studie zijn vertaald en overgenomen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>wat is de impact van ouderbetrokkenheid op schoolsucces?</u> <ul style="list-style-type: none"> - er is een relatie tussen programma's en interventies die ouders betrekken bij het leren van hun kind op school en schoolsucces van deze kinderen - continuering van betrokkenheid van ouders thuis lijkt een beschermende invloed te hebben op kinderen in hun weg door het schoolsysteem/ Hoe meer ouders het leren en de studievoortgang van hun kinderen ondersteunen, des te beter doen de kinderen het in school(loopbaan) - gezinnen van alle culturele achtergronden, opleidings- en inkomensniveaus ondersteunen hun kinderen, praten met hen over school, helpen hen schoolloopbaankeuzes te maken en gefocust te blijven op leren en huiswerk. Oftewel: alle ouders zijn in staat een positieve invloed te hebben op het leren van hun kinderen en de meeste ouders doen dit ook. - ouderbetrokkenheid die gerelateerd is aan schoolsucces hebben een groter effect dan meer algemene vormen van ouderbetrokkenheid. Om effectief te zijn moet de vorm van ouderbetrokkenheid gericht zijn op het verbeteren van de schoolresultaten en ontworpen zijn om ouders en leerlingen te betrekken in de ontwikkeling van specifieke kennis en vaardigheden

	<p>2. <u>wat zijn effectieve strategieën om ouders en school te verbinden?</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - programma's die ouders verwelkomen in school en tegemoet komen aan specifieke behoeften van ouders - programma's die verschillen en klasse en cultuur van ouders herkennen, respecteren en er rekening mee houden, zijn effectief in het betrekken van een diverse ouderpopulatie - Effectieve programma's gaan uit van de filosofie van educatief partnerschap tussen ouders en school, waarbij de verantwoordelijkheid voor de schoolontwikkeling van kinderen als gezamenlijke onderneming wordt gezien <p>3. <u>welke inspanningen van ouders en gemeenschap helpen slecht presterende scholen hun resultaat te verbeteren?</u></p> <p>Dit is een nieuw onderzoeksterrein binnen deze serie studies. De kernbevinding is voorzichtiger geformuleerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> - de gebruikte strategie om druk uit te oefenen op de kwaliteit van scholen is (in het landelijke zuiden van de USA) om scholen en schoolbesturen verantwoordelijk te stellen voor slechte leerresultaten. Dit heeft bijgedragen aan tot verandering in beleid, personeel, schoolcultuur en onderwijsprogramma's.
Aanbevelingen	<ol style="list-style-type: none"> 1. (H)erken dat alle ouders, ongeacht inkomen, opleidingsniveau en etnische achtergrond, betrokken zijn bij het leren van hun kinderen en willen dat hun kind succes zal hebben op school 2. Creëer programma's die ouders ondersteunen van voorschool tot en met highschool (voortgezet onderwijs, wellicht ook mbo) 3. Werk aan de uitbreiding van het sociale en politieke netwerk van families 4. Ontwikkel de competenties van schoolteams om te werken met ouders, families en leden van de lokale gemeenschap 5. Verbind inspanningen rond het betrekken van ouders en gemeenschap aan het leren van de leerlingen 6. Richt je bij de pogingen om ouders en gemeenschap te betrekken op het ontwikkelen van relaties waarin sprake is van vertrouwen en respect 7. Ga uit van educatief partnerschap en ben bereid de macht met ouders te delen. Zorg dat ouders, schoolteam en leden van de lokale gemeenschap begrijpen dat er een gezamenlijke verantwoordelijkheid is voor het schoolsucces van kinderen. 8. Zorg voor sterke banden tussen scholen en buurtorganisaties 9. Ontwikkel sterker en meer gefocussed onderzoek en gebruik daarin definities van ouderbetrokkenheid die sensitiever is voor verschillende culturen en het empoweren van ouders
conclusie	<p>Summing up (p. 8): "When parents talk to their children, expect them to do well, help them plan for college, and make sure that out-of-school activities are constructive, their children do better in school. When schools engage families in ways that are linked to improving learning, students make greater gains. When schools build partnerships with families that respond to their concerns and honor their contributions, they are successful in sustaining connections that are aimed at improving student achievement. And when families and communities organize to hold poorly performing schools accountable,</p>

	studies suggest that school districts make positive changes in policy, practice and resources”.
--	---

10. Hill & Tyson, 2009

Titel	Parental involvement in middle school: A meta-analytic assessment of the strategies that promote achievement.
Auteurs	Nancy Hill & Diana Tyson
Jaar	2009
Land	USA
Type	Meta-analyse over 50 studies
Onderzoeks vragen	Hoe sterk is de relatie tussen ouderbetrokkenheid bij de opleiding van kinderen en hun schoolprestaties tijdens groep 7-8 po en leerjaar 1-2 vo (middle school)? Welke typen van ouderbetrokkenheid hebben de sterkste positieve relatie met schoolprestaties?
NB	3 typen ouderbetrokkenheid worden in deze studie onderscheiden: <u>Academic socialization</u> ; ouders bevorderen aspiraties ten behoeve van opleiding en carrière, communiceren hun eigen verwachtingen en helpen hun kinderen plannen te maken en voorbereidingen te treffen voor toekomst. Ouders helpen hun kinderen relaties te leggen tussen schoolwerk en recente gebeurtenissen en bespreken leerstrategieën met hun kinderen. <u>Home-based involvement</u> ; communicatie tussen ouders en kinderen over school, betrokkenheid bij schoolwerk (zoals helpen bij huiswerk), meenemen van kinderen naar evenementen en plaatsen die academisch succes bevorderen (museums, bibliotheken etc.) en het creëren van een leeromgeving in huis (beschikbaar maken van leermateriaal, zoals boeken, kranten e.d.) <u>School-based involvement</u> ; communicatie tussen ouders en school, het bezoeken van ouderbijeenkomsten en -gesprekken, (in)formele participatie
Kern bevindingen	De academic socialization heeft het sterkste effect op schoolsucces. Als mogelijke verklaring geven de onderzoekers aan dat deze strategie bijdraagt aan intrinsieke motivatie, autonomie en onafhankelijkheid van leerlingen en zich richt op plannen voor de toekomst. School-based involvement heeft ook positief effect, maar minder sterk dan de academic socialization. Wellicht dat het proces waardoor school-based betrokkenheid effect heeft minder makkelijk te realiseren is in het vo (middle school) dan in het basisonderwijs en hebben leerlingen in het vo ook minder behoefte aan hun ouders in school. Hoewel deze strategie van belang is voor het reilen en zeilen van de school draagt dit ook niet noodzakelijkerwijs bij aan een betere vaardigheden bij ouders om hun kinderen te begeleiden. Ook de meeste onderdelen van home-based involvement leidde tot meer schoolsucces. Alleen het thuis ondersteunen bij huiswerk leverde niet consistent positieve effecten op. Dit kan komen doordat ouders teveel druk uitoefenen, de autonomie van de leerling daarmee belemmeren, of dat ouders anders met het schoolwerk omgaan dan leerlingen op school leren. Een alternatieve verklaring kan zijn dat oorzaak en gevolg andersom liggen, namelijk dat ouders juist gaan helpen met huiswerk als er slechte schoolresultaten zijn.
conclusie	Uit deze meta-analyse blijkt dat alle typen ouderbetrokkenheid (behalve het helpen met huiswerk) gerelateerd zijn aan meer schoolsucces. Academic socialization is als type ouderbetrokkenheid het sterkst positief gerelateerd aan

schoolprestaties tijdens middle school.

11. Hoover-Dempsey & Sandler, 2005

Titel	The social context of parental involvement: a path to enhanced achievement.
Auteurs	Hoover Dempsey & Sandler
Jaar	2005
Land	USA
Type	Een theoretisch framework met betrekking tot het proces van ouderbetrokkenheid. Dit model is gebaseerd op onderzoek en vervolgens in meerdere onderzoeken getest en op basis daarvan bijgesteld. De vier niveaus van het oorspronkelijke schema werd in 4 onderzoeken getest onder resp. 877, 495, 421 en 358 respondenten.
Opdrachtgever	Institute of Educational Sciences, U.S. Department of Education
Onderzoeks vragen	Deze onderzoekers stellen zich de vragen: <ol style="list-style-type: none"> 1. wat maakt dat ouders betrokken raken bij het onderwijs van hun kinderen? 2. wat doen ze als ze eenmaal betrokken zijn? 3. hoe beïnvloedt deze betrokkenheid de schoolresultaten van de leerling?
NB	Het doel van de studie was om vanuit het theoretische model hypothesen te ontwikkelen over oorzaak en gevolgen van ouderbetrokkenheid in schoolsucces.
Kern bevindingen	<p><u>Niveau 1</u> van het model laat zien hoe drie clusters van psychologische oorzaken de keuze van ouders om betrokken te zijn bij de schoolloopbaan van kind beïnvloeden. Deze clusters zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de opvattingen van ouders met betrekking tot <ul style="list-style-type: none"> - hun rol in de schoolloopbaan van hun kind - de effectiviteit van hun bijdrage aan het schoolsucces van hun kind 2. de manier waarop ouders de uitnodiging om betrokken te zijn ervaren vanuit <ul style="list-style-type: none"> - de school als geheel - het eigen kind - de leerkracht of mentor van het kind 3. de manier waarop ouders hun levenscontext ervaren, te onderscheiden in <ul style="list-style-type: none"> - de eigen beleving van tijd en energie - de eigen beleving van vaardigheden en kennis <p>Op <u>niveau 2</u> dragen deze clusters bij aan de manier waarop en mate waarin zij thuis en/of op school betrokken zijn bij hun kind. Ouderbetrokkenheid thuis betreft interactie tussen ouders en kind buiten de school en is vooral gericht op het leergedrag van het individuele kind. Het gaat hierbij om zaken als het helpen met huiswerk en het zicht houden op de vorderingen van het kind. Ouderbetrokkenheid op school betreft zowel het bezoeken van rapportgesprekken, het aanwezig zijn in de klas van het kind, het aanwezig zijn bij activiteiten op school en het verlenen van hand- en spandiensten. Daarnaast brengt niveau 2 in beeld of ouders hun kind steunen met bevestiging, bemoediging, voorbeeldgedrag en/of instructie. Dit leidt op <u>niveau 3</u> tot de manier waarop het kind deze bekrachtiging, bemoediging, voorbeeldgedrag en/of instructie ervaart, wat vervolgens de gedragingen van het kind op <u>niveau 4</u> beïnvloedt die bijdragen aan schoolsucces (zelfvertrouwen om op school succesvol te zijn, intrinsieke motivatie om te leren, zelfregulering en sociale competentie in de omgang met leraren). Een en ander resulteert in het schoolsucces</p>

	<p>van de leerling op <u>niveau 5</u>.</p> <p>In vervolgonderzoek concluderen de onderzoekers (Green et al, 2007) dat op alle leeftijden vooral de specifieke uitnodiging van de leerling en de leerkracht aan de ouder van belang zijn om de ouder bij de schoolloopbaan te betrekken. Deslandes & Bertrand (2005) concluderen na een test van het model in de eerste drie jaar van het VO in Canada dat de uitnodiging door leerlingen vooral van invloed is op betrokkenheid van ouders thuis en de uitnodiging door leraren op de betrokkenheid op school. Naarmate de leerling ouder is, lijkt de rol van diens uitnodiging naar de ouder toe te nemen, waarmee de ouderbetrokkenheid thuis steeds meer af komt te hangen van de ouder-kind relatie.</p>
Aanbevelingen	<p>Hoewel de onderzoekers geprobeerd hebben een diverse populatie in beeld te brengen, geven zij aan het wenselijk te vinden als ook anderen nader onderzoek doen naar het model. Vooral in het Voortgezet Onderwijs en onder ouders van diverse etnische groepen is dit wenselijk.</p>
Conclusie	<p>Deze kennis over wat maakt dat ouders al dan niet betrokken raken bij de schoolloopbaan van hun kind en of ze dat vooral thuis of op school vorm zullen geven kan goed benut worden bij het vormgeven van interventies mbt ouderbetrokkenheid</p>
Titels rond dit theoretisch kader	<p>Overige onderzoeken rond dit theoretisch framework zijn in de literatuurlijst terug te vinden als: Deslandes & Bertrand, 2005; Green, Walker, Hoover-Dempsey & Sandler, 2007; Hoover Dempsey & Sandler, 1997; 1995.</p>

12. Jeynes, 2007

Titel	The Relationship Between Parental Involvement and Urban Secondary School Student Academic Achievement
Auteurs	William H. Jeynes
Jaar	2007
Land	USA
Type	Meta-analyse over in totaal 52 onderzoeken naar de invloed van ouderbetrokkenheid op leer uitkomsten bij middelbare schoolkinderen uit een stedelijke omgeving gedaan in de periode 1987 t/m 2000
Onderzoeks vragen en kern bevindingen	<p>1. In welke mate is ouderbetrokkenheid gerelateerd aan schoolsucces van leerlingen in stedelijk gebied?</p> <p>Ouderbetrokkenheid in het algemeen is van invloed op schoolsucces, ook bij leerlingen van diverse etnische groepen in het voortgezet onderwijs. Het effect is groter in het basisonderwijs dan in het voortgezet onderwijs, waarschijnlijk omdat ouders een grotere rol spelen in het leven van jongere kinderen en omdat jongere kinderen meer door de ouderlijke waarden beïnvloed worden.</p> <p>2. Beïnvloeden schoolprogramma voor ouderbetrokkenheid de leerlingen positief?</p> <p>Programma's voor ouderbetrokkenheid dragen bij aan schoolsucces. Dit effect is groter als ouders vrijwillig deelnemen.</p> <p>3. Welke aspecten van ouderbetrokkenheid helpen deze leerlingen het meest?</p> <p>Subtiele elementen in ouderbetrokkenheid zoals vooral het hebben van hoge verwachtingen, maar ook opvoedstijl hebben een grotere invloed dan meer opvallende zaken als huisregels en aanwezigheid en participatie van ouders op school. Huisregels hadden hierbij geen meetbaar effect, aanwezigheid op school een wisselend effect. Als verklaring geeft de auteur dat aanwezigheid op school van ouders bijdraagt aan een betere relatie tussen ouders en leraren, wat bevorderlijk is voor de betere cijfers van leerlingen</p> <p>4. Houdt de relatie tussen ouderbetrokkenheid en schoolsucces stand binnen de verschillende etnische groepen?</p> <p>De sociaaleconomische status van ouders heeft enige invloed op ouderbetrokkenheid (hogere status, hogere betrokkenheid). De vraag is echter of de mate van betrokkenheid nu direct door SES beïnvloed wordt, of dat er achterliggende oorzaken zijn in de gezinsstructuur. Op dit punt is meer onderzoek nodig.</p> <p>De positieve effecten van ouderbetrokkenheid bleken voor de verschillende raciale groepen hetzelfde te zijn. De auteur stelt dat ouderbetrokkenheid daarmee een belangrijke component kan zijn in het overbruggen van onderwijsachterstanden.</p>
Aanbevelingen	Doet vervolgonderzoek naar welke programma's het beste werken en waarom en naar de beleving van ouders, leerlingen en leraren over welke vormen van ouderbetrokkenheid met meest bijdragen.
Conclusie	Ouderbetrokkenheid is van invloed op schoolsucces en dat geldt voor alle groepen ouders. Met name de invloed van aspecten als het hebben van hoge verwachtingen en opvoedstijl vallen op. Ouderbetrokkenheid is van belang in de aanpak van onderwijsachterstanden.

13. Lareau, 2003

Titel	Unequal childhoods. Class, race and family life
Auteurs	Annette Lareau
Jaar	2003
Land	USA
Type	Etnografie: intensieve observaties in 12 gezinnen met een kind van 9 of 10 jaar oud, variërend naar ras (wit, zwart, gemengd) en klasse (middenklasse, arbeidersklasse en arm). Elk gezin werd zo'n 20 maal bezocht. De observator nam deel aan het gezinsleven vanuit het perspectief van het kind. Aanvullend werden interviews met de vaders, moeders en leerkrachten uitgevoerd. Dit als onderdeel van een grotere studie naar 88 kinderen op twee basisscholen.
Opdrachtgever	Onbekend (of niet van toepassing) Professor Annette Lareau werkt op de University of California
Onderzoeks vragen	Is er een door klasse bepaald verschil in de dagelijks routine waarin kinderen worden grootgebracht?
Kern bevindingen	<p>Lareau (2003) stelt dat sociale klasse een aantal belangrijke factoren in het dagelijkse gezinsleven beïnvloedt. Deze invloed van verschillende klassen ziet zij als meer dominant dan etnische verschillen. In middenklasse gezinnen leidt dit tot een gezinsroutine die zij 'concerted cultivation' noemt; ouders zien het als hun taak actief de (vermeende) talenten en cognitieve en sociale vaardigheden van hun kinderen te ontwikkelen en daarmee zeer betrokken te zijn bij de details van het leven van hun kinderen. Kinderen brengen hierdoor veel tijd door in door volwassenen geregisseerde activiteiten en hebben het gevoel dat ze recht hebben op al deze aandacht van volwassenen. Ouders in de middenklasse kunnen deze aanpak hanteren omdat zij geld en (flexibeler werk-)tijd en vaardigheden hiertoe hebben, maar vooral ook omdat ze dit als deel van hun taak zien hun kinderen optimale kansen te bieden in de samenleving.</p> <p>In arbeiders- en arme gezinnen zien ouders het als hun voornaamste taak om kinderen de basisondersteuning te bieden. Het dagelijkse leven is door gebrek aan geld, transport, invloed op werktijden, voorzieningen en vaardigheden vaak zwaarder. Ouders gunnen daarnaast hun kinderen een onbezorgde kindertijd; de zorgen zullen snel genoeg komen. Deze ouders zien de ontwikkeling van kinderen als iets wat vanzelf gebeurt. Lareau noemt dit 'the accomplishment of natural growth'. Kinderen uit deze milieus ontwikkelen meer het gevoel van afstand naar volwassenen. Toch levert dit patroon kinderen zeker voordelen op: zij hebben meer autonomie over hun vrije tijd, ontwikkelen meer plezier en creativiteit bij het zelf vormgeven van hun informele spel samen met leeftijdsgenoten, hebben nauwe contacten met hun broers en zussen en verdere familie, zijn beleefd en respectvol in de omgang met volwassenen. In tegenstelling tot de veel kinderen uit de middenklasse zijn zij bovendien niet uitgeput van hun overladen weekprogramma. In de relatie met scholen en andere instituties zijn deze kinderen en hun ouders echter in het nadeel. Lareau constateert dat het patroon waarin kinderen uit de middenklasse worden opgevoed meer aansluit bij de professionals in de instituten, die eveneens uit de middenklasse komen. In het contact met school blijken middenklasse ouders bovendien behendiger in het aangaan van het gesprek, waarmee zij meer voordelen voor hun kinderen weten te bewerkstelligen dan ouders uit de lagere sociaaleconomische klassen voor elkaar krijgen (Weininger & Lareau, 2003). Deze laatste groep ouders voelt zich aanzienlijk minder op hun gemak in hun omgang met professionals. De 'natural growth' aanpak van deze ouders wordt door professionals</p>

	<p>minder gewaardeerd en de betrokkenheid van deze ouders bij de schoolloopbaan van hun kinderen minder gesignaleerd. Het gegeven dat deze ouders minder makkelijk naar school komen kleurt daarbij de perceptie van de leerkrachten. Bakker, Denessen & Brus (2007) laten in een onderzoek onder 218 ouders en 60 leraren zien dat leraren bij ouders die zich minder laten zien in ouderactiviteiten op school verwachten dat deze ouders ook thuis minder betrokken zullen zijn.</p>
conclusie	<p>Door het verschil in waardeoriëntatie is de drempel naar school hoog voor ouders uit de arbeidersklasse en arme ouders en wordt hun betrokkenheid bij hun kind minder (h)erkend. Deze ouders missen het culturele kapitaal van de middenklasse en voelen zich minder op hun gemak met leraren dan ouders uit de middenklasse en krijgen ook minder voor hun kinderen voor elkaar. Hun kinderen ervaren grote verschillen tussen school en thuis waardoor zij het minst profiteren van het onderwijs (Driessen, 2001). De verschillen in waardeoriëntaties, voortkomend uit het klasseverschil tussen school en thuis, werken in het nadeel van de kinderen uit de lagere sociaal economische klasse (Weininger & Lareau, 2003).</p>
Aanverwante artikelen	<p>Weininger & Lareau, 2003; Bakker, Denessen & Brus-Laeven, 2007; Driessen, 2001</p>

14. Lusse, 2011

Titel	Handreiking (testversie) oudercontact in het voortgezet onderwijs
Auteurs	Mariëtte Lusse
Jaar	2011
Land	Nederland, Hogeschool Rotterdam, Erasmusuniversiteit
Type	<p>Promotieonderzoek sinds januari 2009. De handreiking is gebaseerd op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - literatuurstudie - veldstudie op 4 Rotterdamse vmbo (3 op Zuid) (groepsinterviews met 53 ouders, 46 mentoren en 92 leerlingen; individuele interviews met 21 ouders, 16 mentoren en 6 leerlingen rond risicosituaties voor schooluitval; 43 observaties van oudercontact) - een beperkte testronde op 2 vmbo's - review door experts (onderzoekers, scholen adviesorganisaties) <p>13 vo en 2 mbo locaties op Rotterdam Zuid voeren in schooljaar 2011-2012 verbeteringen door in hun contact met ouders. Deze verbeteringen zijn gebaseerd op de mechanismen (succesfactoren) van ouderbetrokkenheid die de basis van de handreiking vormen en zijn maatwerk per school. Er zijn 3 controlescholen. De mechanismen worden niet alleen getest op werkzaamheid/effectiviteit, maar ook op bruikbaarheid voor scholen en op de reikwijdte van de handreiking (alleen geschikt voor de vmbo context of ook voor praktijkscholen, havo/vwo, mbo?).</p>
Opdrachtgever	Promotieonderzoek vanuit Hogeschool Rotterdam en Erasmusuniversiteit. Testronde onderzoek in samenwerking met Stuurgroep Norm op Zuid en JOS
Onderzoeksvragen	Hoe kunnen vmbo's met grootstedelijke populatie hun oudercontact dusdanig vormgeven dat het bijdraagt aan preventie van schooluitval.
NB	Het proefschrift is in voorbereiding. Het theoretisch kader van dit onderzoek (uitgeschreven in een proefstukhoofdstuk) vormt de kern van deze literatuurverkenning op het thema ouderbetrokkenheid.
Kern bevindingen	<p>Scholen kiezen waar zij insteken in het verbeterproces op basis van de fase waarin zij zich bevinden: als de <u>organisatie</u> op orde is, hebben interventies ter verbetering van de <u>wederkerige relatie</u> meer succes, waarna de <u>inhoud</u> van de boodschap aan beide kanten beter landt. Als dit goed functioneert in reguliere omstandigheden, lukt dat ook beter bij aandachtspunten rond <u>schooluitval</u> (verzuim, gedrag, prestatie). In de handreiking zijn per fase voorbeeldinterventies uitgewerkt (bijv. intentieverklaring, informatiekaart, kennismakingsgesprek, voortgangsgesprek en begeleiding bij schoolloopbaankeuzes) op basis van het zestal mechanismen in het vergroten van de betrokkenheid van ouders bij de schoolloopbaan van hun kind.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>ouders weten wat er van hen verwacht wordt en hebben het gevoel dit ook te kunnen</i> Om hun rol thuis goed te kunnen vervullen hebben ouders informatie van school nodig over de voortgang, het gedrag en het verzuim van hun kind. Scholen kunnen ouders daarnaast stof geven voor het gesprek thuis (bijvoorbeeld over schoolloopbaankeuzes). 2. <i>ouders hebben het idee dat hun puber de bemoeienis op prijs stelt</i> Waardering draagt bij aan trots en motivatie van leerling en ouder. School en ouders zoeken echter vooral contact met elkaar als iets niet goed gaat. In plaats van het gewenste complimentje levert dit contact de leerling een

	<p>pittig gesprek op. Leerlingen zullen hun daardoor ouders minder snel toe laten bij hun schoolzaken en eerder geneigd zijn contact tussen school en thuis te blokkeren.</p> <p>3. <i>ouders voelen zich welkom op school</i> Een vriendelijke attitude en toonzetting van al het personeel is hierbij van groot belang. Een goede praktische organisatie vormt de basis van het gevoel welkom te zijn</p> <p>4. <i>ouders kennen en vertrouwen de mentor van hun kind</i> Ouders waarderen het zeer als hun kind gekend en gewaardeerd wordt, daarom is het van belang dat de mentor de spil is in de relatie met ouders. Vroegtijdige individuele kennismaking tussen de mentor en ouders verlaagt wederzijds de drempel en draagt bij aan vertrouwen. Mentor en ouders gaan daardoor eerder en opener het gesprek aan als zich iets voordoet.</p> <p>5. <i>ouders ervaren de relatie met school als wederkerig</i> Omdat de rol van ouders thuis zo belangrijk is voor schoolsucces is in het contact met school van belang dat ook de ontwikkeling en begeleiding van het kind thuis aan de orde komt. Ouders worden hierin uitgenodigd hun ervaringsdeskundigheid in te brengen. Daarmee verandert eenrichtingsverkeer in informatie-uitwisseling en dialoog.</p> <p>6. <i>ouders zijn trots op hun kind en zien perspectief voor de schoolloopbaan van hun kind</i> Als het goed gaat met het kind komen ouders makkelijker naar school. Ouders en leerlingen ervaren echter teleurstelling in de schoolloopbaan bij een tegenvallend niveau, afstroom, geen plaatsing op school van eerste of eigen keuze of zittenblijven. Het is van belang deze teleurstelling te signaleren en ouder en kind te helpen dit om te buigen naar perspectief.</p>
Aanbevelingen	<p>Richt het contact met ouders op het bereiken van de ouders van alle leerlingen en geef dit doelgericht vorm; gericht op schoolsucces en preventie schooluitval. Neem schoolloopbaankeuzes als leidraad van het individuele contact met ouders rond het eigen kind en biedt daarbij stof voor het gesprek thuis. Heb in een vroegtijdig stadium contact met ouders over (geoorloofd!) verzuim. Dit vereist een goede relatie met de ouders.</p>
Conclusie	<p>Het misverstand tussen ouders en school in deze context is er vooral gebaseerd dat scholen ouderparticipatie als uitgangspunt nemen van hun perceptie van de betrokkenheid van ouders, terwijl deze participatie het minst bijdraagt aan schoolsucces of preventie van schooluitval (zie ook Bakker, Denessen & Brus, 2007). Ouders zijn thuis wel degelijk betrokken bij de schoolloopbaan van hun kind. Zij hebben hierin meer concrete ondersteuning nodig van school. Hindernis is dat juist deze ouders een hoge drempel naar school ervaren en dat scholen het lastig vinden de verwachtingen naar ouders en de ondersteuning die school daarin kan bieden heel concreet vorm te geven.</p>

15. Pomerantz, Moorman, Litwack, 2007

Titel	The how, whom and why of parents' involvement in children's academic lives: more is not always better
Auteurs	Eva Pomerantz, Elisabeth Moorman, Scott Litwack
Jaar	2007
Land	USA, University of Illinois & university of Connecticut
Type	Review
Onderzoeksvragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Is de manier waarop ouders betrokken zijn van belang voor het succes hiervan? (how) 2. Profiteren sommige kinderen meer van de betrokkenheid van hun ouders dan anderen? (whom) 3. Waarom en waarvoor is betrokkenheid van ouders van belang? (why)
NB	
Kern bevindingen	<p>De auteurs onderscheiden ouderbetrokkenheid thuis en op school. Twee derde van de ouders, ongeacht etniciteit, is betrokken op school bij ouderavonden en gesprekken. Informele ouderparticipatie is minder gebruikelijk onder lager opgeleiden (16-40%) tov van hoger opgeleiden (54 tot 62%). Formele ouderparticipatie betreft een heel kleine groep ouders (5 %) en heeft weinig effect op kinderen. Ouderbetrokkenheid thuis betreft de begeleiding van kinderen bij taken mbt school; 705 van de ouders meldt de kinderen minimaal eens per week te helpen. Ander aspect is het introduceren van kinderen in intellectuele activiteiten (lezen, museum etc.). Dit is gebruikelijker onder rijke en hoger opgeleide ouders.</p> <p>De auteurs introduceren twee modellen waarlangs ouderbetrokkenheid effect heeft op het schoolsucces van kinderen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>de ontwikkeling van (meta-)cognitieve vaardigheden</u> als ouders betrokken zijn <ul style="list-style-type: none"> - krijgen zij informatie over hoe en wat de kinderen leren op school - krijgen zij informatie over de mogelijkheden van hun kinderen - bieden zij kinderen de mogelijkheid te leren in de praktijk - zien leraren deze betrokkenheid waardoor zij meer aandacht geven aan de leerling 2. <u>de ontwikkeling van motivatie</u> als ouders betrokken zijn <ul style="list-style-type: none"> - laten ze kinderen zien dat school belangrijk is, waardoor het kind dit ook kan erkennen - is dit een actieve strategie om zaken die niet goed lopen te beïnvloeden, waardoor het kind ziet hoe het zelf meer controle kan krijgen - raken kinderen vertrouwd met schooltaken, waardoor ze zich competent voelen <p>De ontwikkeling van vaardigheden en motivatie gaan gelijk op: door meer intrinsieke motivatie voor bijv. lezen leert het kind het beter, wat weer motiveert.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Is de manier waarop ouders betrokken zijn van belang voor het succes hiervan? (how) <p>De auteurs geven rond vier elementen in de opvoedstijl van ouders die maken of de</p>

	<p>betrokkenheid een positieve dan wel negatieve bijdrage zal hebben: Een positieve bijdrage aan motivatie (leidend tot schoolsucces) levert betrokkenheid van ouders die;</p> <ul style="list-style-type: none"> - de autonomie van kinderen stimuleren - focussen op het proces (de inzet en het plezier van het kind) - het kind op een warme, positieve manier stimuleren - positieve verwachtingen hebben van het kind <p>Een negatieve bijdrage levert betrokkenheid van ouders als zij:</p> <ul style="list-style-type: none"> - controle uitoefenen - focussen op de persoon (wat het kind van nature wel of niet kan) - een negatieve en kritische houding naar het kind - weinig vertrouwen hebben in de mogelijkheden van het kind <p>Volgens de auteurs is het voor ouders makkelijk om op school op een positieve manier betrokken te raken, door naar de leuke dingen die een school organiseert te gaan. Bij zorgen rond de prestaties van de leerling is het positief te keren door te leren hoe dit verbeteren kan. Betrokkenheid thuis rond zaken die niet direct aan school verbonden is ook positief. Rond direct aan school gerelateerde zaken (reageren op prestaties, helpen bij huiswerk) is dat niet altijd eenvoudig. Enerzijds omdat ouders zich hierover zorgen maken en anderzijds omdat kinderen de bemoeienis op dit punt niet altijd aangenaam vinden. Voor ouders is het op dit punt moeilijker positief te blijven in hun gedrag en verwachtingen. Dat vraagt om aandacht voor de kwaliteit van de betrokkenheid van ouders, terwijl de aandacht meestal uitgaat naar de kwantiteit.</p> <p>2. Profiteren sommige kinderen meer van de betrokkenheid van hun ouders dan anderen? (whom)</p> <p>Voor sommige kinderen is de betrokkenheid van hun ouders belangrijker dan voor anderen. Kinderen die weinig succes ervaren kunnen extra sensitief zijn voor een negatieve opvoedstijl van ouders. Voor kinderen van laagopgeleide ouders met een lage ses kan ouderbetrokkenheid ook van groter belang zijn. Ten slotte hebben jongens minder discipline en meer behoefte aan structuur dan meisjes. Voor kinderen die wel succes hebben is het emotionele effect van de betrokkenheid van ouders eveneens groot. Het alleen maar bij je kind zitten dat huiswerk maakt draagt bij aan een gevoel van verbondenheid. De behoefte aan deze mate van betrokkenheid neemt af naarmate de kinderen ouder worden.</p> <p>3. Waarom en waarvoor is betrokkenheid van ouders van belang? (why)</p> <p>Behalve schoolsucces zou ook het geestelijk, emotionele en sociale welbevinden van kinderen een belangrijk doel moeten zijn van ouderbetrokkenheid. Door het affectieve karakter van kwalitatieve ouderbetrokkenheid kan dit bijdragen aan een toenemende motivatie en afnemende stress bij kinderen. Voor deze doelen zou meer aandacht moeten bestaan.</p>
--	--

16. Seitsinger, Felner, Brand & Burns, 2008

Titel	A large-scale examination of the nature and efficacy of teacher's practices to engage parents: assessment, parental contact and student level impact.
Auteurs	Seitsinger, Felner, Brand & Burns
Jaar	2008
Land	USA
Type	Kwantitatieve studie
Onderzoeksvragen	1) Wat is een betrouwbare en stabiele meetmethode voor ouder-leraar contact; 2) Wat is de relatie tussen ouder-leraar contact en schoolprestaties 3) Verschillen deze relaties over uiteenlopende klassen?
Kern bevindingen	<p>Drie dimensies werden geïdentificeerd binnen strategieën die leraren normaal gesproken aanwenden om ouders betrokken te krijgen, nl. het aanbieden van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatie aan ouders betreffende prestaties en problemen van studenten - informatie en suggesties om ouderbetrokkenheid te vergroten, vooral in de thuissituatie - contact met gezondheids- en maatschappelijke diensten. <p>Andere bevinding was dat naarmate een docent vaker probeert ouders te bereiken, de ouders vaker geneigd zijn van hun kant contact op te nemen. Dit geldt voor alle klassen en sociaal economische niveaus.</p> <p>Het aantal keer dat leraren contact zochten met ouders nam af naarmate het een oudere groep leerlingen betrof (op po gemiddeld eens per maand, middle school gemiddeld eens per kwartaal en high school gemiddeld 2 of 3x per jaar). Naarmate leraren minder pogingen doen het oudercontact te bevorderen is er ook sprake van minder ouderbetrokkenheid.</p> <p>Naarmate leraren vaker ouder contact initieerden, rapporteerden leerlingen betere resultaten en hogere aspiraties en betrokkenheid bij hun opleiding.</p>
Aanbevelingen	Zorg dat een leraar verantwoordelijk is voor een kleinere groep leerlingen en hun ouders (bijv. 25). Hiermee kan worden bijgedragen aan het verhogen van ouderbetrokkenheid in de latere jaren van de opleiding.

17. Smit, Sluiter, Driessen, 2007

Titel	Ouders, scholen en diversiteit
Auteurs	Frederik Smit, Geert Driessen, Roderick Sluiter & Mariel Brus
Jaar	2007
Land	Nederland, ITS-Radboud Universiteit Nijmegen
Type	Het onderzoek bestaat uit de volgende onderdelen: <ul style="list-style-type: none"> - literatuurstudie - raadpleging van 3 internationale panels - websurvey onder 504 schoolleiders van basisscholen - dieptestudie bij 10 basisscholen (best practices volgens de directeuren) - selectie en beschrijving van 10 veelbelovende praktijken in het buitenland - reflectie op onderzoeksresultaten door experts
Opdrachtgever	Programmacommissie Beleidsgericht Onderzoek Primair Onderwijs
NB	Het onderzoek is gebaseerd op literatuurstudie en de mening van schoolleiders. Ouders zijn niet bevraagd.
Onderzoeks vragen en Kern bevindingen	<p>Het onderzoek vindt plaats vanuit het idee dat betere samenwerking met ouders voor achterstandsscholen een middel zou kunnen zijn om onderwijsachterstanden te verminderen. De kernbevindingen zijn per onderzoeksvraag beschreven. Scholen met veel allochtone achterstandsléerlingen zijn steeds afgezet tegen scholen zonder deze achterstandsléerlingen (p 99 t/m 106):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Op welke wijze streven scholen naar samenwerking en afstemming met ouders op het gebied van opvoeding gericht op bestrijding van onderwijsachterstanden? Worden ouders als klant dan wel partner van de school benaderd? Zijn er theoretische en/of empirische samenwerkingsvarianten te onderscheiden?</i> <p>Bijna alle scholen met veel allochtone achterstandsléerlingen hebben een visie en hebben deze vaker dan andere scholen op papier gezet. Individuele ouders, leraren en organisaties vaker meegewerkt. Op andere scholen hebben MR en bestuur meer invloed gehad. Belangrijkste doel is het toerusten van ouders en leraren (op andere scholen meer het organisatorische doel). De scholen proberen de betrokkenheid van ouders thuis bij bijv. lezen en praten over school te vergroten.</p> 2. <i>Op welke wijze gebruiken scholen de huidige middelen die hen ter beschikking staan (bijv. MR, schoolgids) om de relatie met ouders te onderhouden?</i> <p><i>Informer en communiceren:</i> de scholen maken meer gebruik van huisbezoeken, ouderkamers, inloop- en koffieochtenden om het persoonlijke contact en het contact tussen ouders onderling te verbeteren. De meeste scholen houdt rekening met specifieke situaties en cultureel bepaalde sekseverschillen.</p> <p><i>Opvoedingsondersteuning:</i> ouders worden gestimuleerd hun kind voor te lezen, met het kind te spelen, de bibliotheek te bezoeken en te ontbijten. Het stimuleren van controle en hulp bij huiswerk gebeurt minder dan op andere scholen.</p>

	<p><i>Ouderparticipatie:</i> op bijna alle scholen verrichten ouders hand- en spandiensten. Invloed op het beleid (mr, schoolbestuur) wordt slechts op een gering aantal witte scholen gemeld.</p> <p>3. <i>Wat zijn randvoorwaarden voor succesvolle deelname, samenwerking en afstemming en op welke punten zijn er verbeteringen nodig?</i></p> <p>Schoolleiders van scholen met een lager milieu en met name bij allochtone ouders schatten de attitude, kennis en vaardigheden van de ouders lager in. Slechte beheersing van de Nederlandse taal is het grootste knelpunt. 20% van de schoolleiders acht de leerkrachten niet capabel deze populatie bij school te betrekken. De schoolleiders stellen dat allochtone, laagopgeleide ouders onvoldoende inzicht hebben in het onderwijs, zichzelf niet capabel achten en onderwijs niet als hun verantwoordelijkheid zien. De pedagogische aanpak verschilt teveel met die van school.</p> <p>4. <i>Is er sprake van samenhang tussen samenwerkingsvarianten en achtergrondkenmerken (bijv. ouderpopulatie)?</i></p> <p>Schoolleiders zien ouders van achterstandsleerlingen minder vaak als partners dan andere scholen, omdat zij de vaardigheden missen voor gelijkwaardige communicatie en zich niet altijd verantwoordelijk voelen om thuis een bijdrage te leveren aan de ontwikkelingskansen van leerlingen.</p> <p>5. <i>Valt er al iets te zeggen over de impact van de verschillende activiteiten op bijv. deelname, samenwerking en consistentie in ouder-school opvattingen?</i></p> <p>Veel activiteiten zijn pas onlangs gestart, toch melden vooral scholen met minder achterstandsleerlingen al effect voor leerlingen op zaken als grotere betrokkenheid van ouders, meer welbevinden en beter gedrag van leerlingen. 60% van de schoolleiders (van alle typen scholen) ziet positieve effecten voor ouders. Voor allochtone ouders betreft dit vooral maatschappelijke effecten als beter Nederlands spreken, uit isolement raken en betere kansen op de arbeidsmarkt. Inspraakmogelijkheden komen op deze scholen minder tot hun recht. Driekwart van de scholen ziet positieve resultaten voor leerkrachten, m.n. het grotere inzicht in de thuissituatie en de belemmeringen waarmee ouders te maken kunnen hebben en groter begrip van de culturele achtergrond wordt genoemd. Een betere aansluiting tussen school en thuis wordt vooral in de midden- en hogere milieus genoemd, terwijl juist achterstandsleerlingen gebaat zouden zijn bij een goede samenwerking tussen thuis en school.</p> <p>6. <i>In hoeverre biedt internationale kennis wat betreft de relatie ouders en school verdieping en verklaringen voor de Nederlandse context?</i></p> <p>Internationale literatuur geeft de volgende aanwijzingen voor het vergroten van ouderbetrokkenheid, m.n. in achterstandssituaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nadrukkelijk rekening houden met achtergronden, wensen en verwachtingen van ouders - ouders als serieuze partners beschouwen met eigenstandige inbreng in de opvoeding en omgang met waardeoverdracht en –stimulering - verwachtingen aan ouders tav opvoeding en waardenoverdracht duidelijk
--	--

	<p>aangeven</p> <ul style="list-style-type: none"> - open staan voor elkaars culturele en religieuze achtergrond - onderwijs en opvoeding als gezamenlijke taak en verantwoordelijkheid zien - moeilijk bereikbare ouders uit te dagen een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de school <p>Verklaringen in de internationale literatuur zijn: (zie ook Smit, Sluiter & Driessen, 2006)</p> <ul style="list-style-type: none"> - internationaal is de positie van ouders als partners, zeker van ouders in achterstandsituaties, zwak. Juist bij deze ouders die, gezien ook de slechtere gemiddelde prestaties van de leerlingen, het meest gebaat zouden zijn bij samenwerking lijkt de kloof tussen school en thuis groot. - De wettelijke mogelijkheden voor inspraak zijn in Nederland groter dan elders <p>Internationaal worden de volgende condities benoemd voor succesvolle ouderbetrokkenheid (Epstein, 2001):</p> <ul style="list-style-type: none"> - ouders en school als partners en open dialoog tussen directie, leraren en ouders om doelen en richting te bepalen - schoolteams beschikken over verschillende strategieën om met uiteenlopende groepen ouders om te gaan - komen tot een samenhangend programma voor integrale en planmatige aanpak op schoolniveau voor ouderbetrokkenheid op de lange termijn - een effectieve aanpak bestaan uit 5 stappen: 1. Het creëren van een actieteam van leraren, ouders, schoolleiding/ 2. Het verzamelen van financiële middelen en ondersteuning/ 3. Duidelijke startmomenten waarbij doelen en gewenste praktijk worden geïdentificeerd/ 4. Het ontwikkelen van een 3-jarenplan waarbij het eerste jaar volledig is uitgewerkt/ 5. Het maken van een gezamenlijk planning met aandacht voor product, proces en gezamenlijke activiteit - inbouwen van evaluatiemomenten - begeleiden en nascholen van leraren - aandacht voor dit thema op de lerarenopleidingen
<p>Aanbeve Lingen + conclusies</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>het venijn zit aan het begin</i>: ben bij intake al duidelijk over de verwachtingen aan ouders - <i>samen verantwoordelijk</i>: ouders en leraren moeten zich openstellen voor elkaar en opvoeding en onderwijs als gezamenlijke verantwoordelijkheid zien. - <i>ouders aanspreken op hun verantwoordelijkheid</i>: daag ouders uit een bijdrage te leveren - <i>minder toespraak en meer inspraak</i>: meer naar ouders luisteren - <i>leerlingen serieus nemen</i>: heb oog voor de context van leerlingen en schaad hun vertrouwen niet - <i>aanstellen van een waakhond</i>: coördinator aanstellen die de ontwikkeling van ouderbetrokkenheid in het takenpakket heeft, support van de directie is hierbij van belang - <i>leren en evalueren</i>: leer van good practices - <i>creëer draagvlak</i>: maak afspraken op basis van meetbare doelstellingen en creëer een draagvlak voor het beleid

Bijlage 2 Rotterdamse programma's rond ouderbetrokkenheid

De children's zone is bedoeld voor Rotterdam Zuid. In Rotterdam Zuid zijn een aantal specifieke interventies in uitvoering gericht op ondersteuning van de leercultuur in gezinnen. Een aantal van deze programma's worden door andere partijen dan de school uitgevoerd. Hoewel dit niet uit een (inter-) nationale search naar boven komt, zijn er op een aantal van deze programma's wel onderzoeken gedaan die in het kader van deze literatuurverkenning relevant kunnen zijn. Daarnaast is sinds 2007 het traject Fysieke Integriteit van Henk Oosterling uitgevoerd op een basisschool in Rotterdam Zuid. Dit traject gaat de komende jaren op meer scholen van start. Het onderzoek van het Verwey Jonker Instituut dat de effecten van dit traject meet is afgerond en in voorbereiding voor druk. Voor wie op Zuid aan de slag wil is het goed ook dit concept te kennen. Hieronder een overzicht van een aantal interventies. Deze bijlage heeft niet de pretentie volledig te zijn.

De Katrol biedt laagdrempelige ondersteuning voor ouders in achterstandswijken die kinderen met taalachterstanden hebben in uit leerjaar 3 en 4. Zowel kinderen als ouders worden in het gezin begeleid om de leercultuur thuis te verbeteren en de leermotivatie van het kind te stimuleren. Leerondersteuning wordt hierbij gecombineerd met sociale ondersteuning. Uit onderzoek naar de rapportages van 70 deelnemende gezinnen, vragenlijsten van 28 ouders en interviews met 9 intern begeleiders blijkt dat de Katrol op een termijn van zes maanden positieve effecten heeft op de leerhouding en – gedrag van het kind, en houding en gedrag van ouders ten aanzien van het leren thuis: zowel ouders als kinderen zijn meer actief en betrokken bij het leren thuis, en ouders op een meer positieve wijze. Op de aspecten randvoorwaarden voor leren, schoolbeleving en schoolcontacten van ouders zijn niet of nauwelijks vorderingen geconstateerd (le Sage, 2010). Subsidie voor een uitgebreider vervolgonderzoek in 2012-2014 is in aanvraag.

Bureau Frontlijn biedt met de LOTS aanpak een aantal op de Katrol geïnspireerde programma's in het gezin aan; een ouder- en kindprogramma voor 0-4 jarigen om de interactie tussen ouders en kind te bevorderen, taalachterstand bij het kind te voorkomen en de sociale positie van ouders te versterken. Een opvoedingsondersteunend programma voor ouders van leerlingen in groep 1 en 2 met beginnend storend gedrag (OOK) en OK leren bestemd voor leerlingen in groep 3 en 4 die een leerachterstand hebben of dreigen te ontwikkelen. Doel is ouders in staat te stellen huiswerkinstructie te geven, positieve stimulering en structuur te bieden en betrokken te raken bij de schoolloopbaan van het kind. Het aanbod bestaat op 10 tot 12 huisbezoeken op basis van observatie op school. Er is geen onderzoek naar deze interventies uitgevoerd.

Op Rotterdamse (voor-)scholen zijn bovendien ouderconsulenten (po) en schooloudercontactpersonen (vo) aangesteld om de drempel naar allochtone ouders te helpen verlagen en opvoed- en taalondersteuning te bieden. Voor zover bekend is een dergelijke interventie niet op effectiviteit onderzocht. Wel zijn er positieve geluiden over de mate waarin deze consulenten contact kunnen leggen met de groep moeilijk bereikbare ouders (Esch et. al, 2011; Lusse 2011). Desforges (2003) en Epstein (2009) waarschuwen echter ook dat het aanstellen van specifieke functionarissen het risico met zich meebrengt dat ouderbetrokkenheid daarmee als hun taak wordt gezien en niet meer als verantwoordelijkheid van de hele school.

In Rotterdamse basisscholen werken ouderconsulenten vanuit ouderkamers. In haar masterthesis heeft Mieke Geschiere (2010) onderzoek gedaan bij 139 ouders die Rotterdamse ouderkamers bezoeken en bij 93 ouderconsulenten. Op basis van zelfrapportage is zij nagegaan wat de invloed van de ouderkamer is op de ervaren sociale steun en het versterkend effect op de opvoedcompetentie van deze ouders. Zij concludeert dat Rotterdamse ouderkamers voorzien vooral laagopgeleide en

niet-werkende ouders in sociale steun en versterken hun opvoedcompetentie. De vraag is of dit ook zou gelden voor ouderkamers waarin geen ouderconsulent werkt. De verschillen tussen de ouderkamers zijn bovendien groot.

In Rotterdam zijn tal van projecten opgezet die werken met de mentor methodiek. Die bieden (risico) kinderen en jongeren een steuntje in de rug. Vaak gaat het bij dergelijke projecten om het vergroten van het zelfvertrouwen van leerlingen en het verbreden van hun toekomstperspectieven. Een aantal projecten is specifiek gericht op de overgang tussen schooltypen (bijvoorbeeld van basis- naar voortgezet onderwijs). Uit de omvangrijke evaluatieliteratuur is veel bekend over succesfactoren en werkzame bestanddelen van mentor projecten. Een voorbeeld van een mentorproject op Rotterdam Zuid waar ondersteuning van buiten de school wordt ingeschakeld is het project Overtref Jezelf (le Sage & Clement, 2011). Dit project wil een bijdrage leveren aan voorkomen van voortijdig schooluitval, door te interveniëren bij leerlingen in jaar 3 en 4 van het vmbo op de 'geruisloze' risicofactoren als verkeerde schoolkeuze, gebrek aan schoolmotivatie en slecht schoolgedrag en bij te dragen aan de beschermende factoren ondersteuning bij een transitie moment, succeservaringen en zelfvertrouwen. Overtref jezelf is gericht op het overgangsmoment van vmbo naar mbo door de leerling te helpen bij het vormen van een beroepsbeeld. Aangezien veel van de leerlingen ouders hebben die zelf onvoldoende thuis zijn in het schoolsysteem om hun kind daarbij te begeleiden kan gesteld worden dat het project de rol van ouders helpt invullen. Het project wordt onderleiding van een pedagoog uitgevoerd door studenten en huiswerkbegeleiding wordt geboden door onder andere havo en vwo leerlingen. Sinds schooljaar 2007-2008 worden jaarlijks tussen de 20 en 30 leerlingen binnen het project voor minimaal een schooljaar begeleid. Uit vragenlijsten onder mentee's, mentoren en docenten, rapportcijfers, aanwezigheidsfrequentie, doorstoomgegevens en interviews onder oud mentee's wordt duidelijk dat bij een kleine meerderheid van de leerlingen positieve resultaten waarneembaar zijn op gedrag en motivatie (zelfverzekerder, meer inzet) en op het ontwikkelen van een opleidings- en beroepsbeeld. Bij een klein deel van de mentee's neemt het schoolverzuim af. Docenten en mentoren koppelen deze resultaten aan de huiswerkbegeleiding bij Overtref Jezelf. Hoewel de gemiddelde cijfers gelijk blijven, scoren de leerlingen bovendien minder onvoldoendes voor vakken.

Het traject fysieke integriteit (Oosterling, 2009; 2012), lijkt er aan bij te dragen dat de leefwerelden van school en thuis dicht bij elkaar komen en er partnerschap kan ontstaan. Fysieke integriteit gaat over het ontwikkelen van vaardigheden op fysiek, sociaal-emotioneel en mentaal gebied met als doel dat kinderen zich breed ontplooiën en ontdekken waar ze goed in zijn. De ambitie, zelfkennis en het zelfvertrouwen die dat oplevert moet kinderen helpen zich een plek te verwerven in de maatschappij waar ze zich op hun plaats voelen en gewaardeerd weten. Het programma waarin dit gevat is met judo, tuinieren, koken en filosofie in de school verlegt de grenzen van de school naar het terrein van de ouders en vice versa. Met name bij de grote groep moeders die in de kooklijn participeert is de betrokkenheid bij school toegenomen. Een kleinschalig onderzoek onder deze moeders leert dat het traject bijdraagt aan het gesprek over school thuis en hun eigen ontwikkeling (Lusse, 2012). Het traject heeft aantrekkingskracht op ouders waardoor het leerlingaantal groeit. Op de drie gemonitorde lijnen - fysiek, sociaal-emotioneel en cognitief - zijn na drie jaar met name op de tweede lijn significante positieve verschillen waar te nemen (Boonstra et al. , 2012). De citoscore stijgt al een aantal jaar en was in schooljaar 2010-2011 (gewogen) 536,6.

Bijlage 3; Literatuurlijst

- Avvisati , F, Besbas, B., Guyon, N. (2010). Parental involvement in school: A literature review. *Revue d'économie politique*, 5 120, 759-778
- Bakker, J., Denessen, E. & Brus-Laeven, M. (2007). Socio-economic background, parental involvement and teacher perceptions of these in relation to pupil achievement. *Educational studies*, 33, 2, 177-192
- Barge, J.K. & Loges, W.E. (2003) Parent, Student, and Teacher Perceptions of Parental Involvement. In: *Journal of Applied Communication Research* vol. 31, No.2 (140 – 16)
- Beek, S., Van Rooijen, A., De Wit, C. (2007). *Samen kun je meer dan alleen: Educatief partnerschap met ouders in primair en voortgezet onderwijs*. 's-Hertogenbosch: KPCgroep
- Bergh, L. van den, Denessen, E., Hornstra, L., Voeten, M., Holland, R. (2010). The Implicit Prejudiced Attitudes of Teachers: Relations to Teacher Expectations and the Ethnic Achievement Gap. *American Educational Research Journal*. Januari, 2010, pp. 1–31
- Blok, H, Fukkink, R. , Gebhardt, E. & Leseman, P. (2005). The relevance of delivery mode and other programme characteristics for the effectiveness of early childhood intervention. *International journal of behavioral development*. 29 (1) 35 - 47
- Booijink, M. (2007). *Terug naar de basis. Communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders in het primair onderwijs. Onderzoeksrapport*. Leiden: Rijks Universiteit Leiden
- Boonstra, N. & Hermens, N. (2011). *Veilig sporten in de buurt. Vier jaar onderzoek naar schoolsportverenigingen in Rotterdam*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut
- Boonstra, N. , Jonkman, H., Braam, H. (in druk). *Eindrapportage Fysieke Integriteit OBS Bloemhof*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut
- Bourdieu, P. & Passeron. J.C. (1990). *Reproduction in Education, Society and Culture*. Beverly Hills, C.A.: Sage.
- Catsambis, S. (2001). Expanding knowledge of parental involvement in children's secondary education: connections with high schools seniors' academic success, *Social Psychology of Education*, 5, 149-177.
- Cooter, K., (2006). When mama can't read: counteracting intergenerational illiteracy. *The reading teacher*, (59 (7), 698-702
- Crul, M. (2000). *De sleutel tot succes. Over hulp, keuzes en kansen in de schoolloopbanen van Turkse en Marokkaanse jongeren van de tweede generatie*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam
- Davies, J., Ryan, J., & Tarr, J. (2011). What we tell them is not what they hear: the importance of appropriate and effective communication to sustain parental engagement at transition points. *International Journal about Parents in Education*.

- Dearing, E., McCartney, K., Weiss, H., Kreider, H. & Simpkins, S. (2004). The promotive effects of family educational involvement for low-income children's literacy. *Journal of School Psychology*. 42, 445–460
- Derriks, M. & Vergeer, M. (2010). *Doorstroom in het ROC. Een kwestie van goed kiezen en doorzetten?* Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Desforges, C. & Abouchar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment. A literature review*. London: Department for education skills
- Deslandes, R. & Bertrand, R. (2005). Motivation of Parent Involvement in Secondary-Level Schooling. In: *Journal of educational research*, Vol. 98, No.3, 164 – 175
- Driessen, G., Smit, F. & Slegers, P. (2005). Parental Involvement and Educational Achievement. In: *British Educational Research Journal*. 31 (4) 509 – 532
- Epstein, J.L. (1995). School-family-community partnerships: caring for the children we share. In: *Phi Delta Kappan*, May, 701-712
- Epstein, J.L. & Sanders, M.M. (2000). School, family, and community connections: New directions for social research. In: Hallinan (Ed.) *Handbook of sociology of education* 285-306. New York: Plenum
- Epstein, J.L. (2001). *School and family partnerships: preparing educators and improving schools*. Boulder, CO: Westview
- Epstein, J.L. & Sheldon, S.B. (2002). Present and accounted for: improving student attendance through family and community involvement. *Journal of Educational Research*, 95, 308-318.
- Epstein, J. & Associates (2009). *School, Family, and Community Partnerships. Your Handbook for Action (3rd Ed.)*. US, California: Corwin Press
- Esch, Petit, Smit, (2011). *Nabij op afstand; ouders op het mbo*. Utrecht: ECBO
- Fan, X & Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: a meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1-22
- Georgiou, S. Who gets involved and who doesn't. In: Smit, Moerel, van der Wolf & Slegers (1999). *Building bridges between home and school*. Nijmegen: ITS
- Geschiere, M. (2010). *Ouderkamers als voorziening voor sociale steun en de positieve invloed van ouderkamers op de opvoedcompetentie van ouders met schoolgaande kinderen*. Master Thesis Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken. Utrecht: Universiteit Utrecht
- Goodall, J. & Vorhaus J. (2011). *Review of best practice in parental engagement*. Research Report DFE-RR156. Department for Education, UK Government.
- Green, C. L., Walker, J. M. T., Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. (2007). Parents' motivations for involvement in children's education: An empirical test of a theoretical model of parental involvement. *Journal of Educational Psychology*. 99, 532-544.

Henderson, A.T., Mapp, K.L. (2002). *A new wave of evidence. The impact of school, family and community connections on student achievement*. Austin; Southwest Educational Development Laboratory.

Heckman, J. & Krueger, A. (2003). *Inequality in America. What role for human capital policies?* Cambridge, London: the MIT press.

Hill, N. E., Tyson, D.F. (2009). *Parental involvement in middle school: A meta-analytic assessment of the strategies that promote achievement*. *Developmental Psychology*, Vol 45(3), May 2009, 740-763

Hoover-Dempsey, K.V., Sandler, H.W. (2005). *Final performance report for OERI Grant 3 R305T010673. The social context of parental involvement: a path to enhanced achievement*. Nashville: Vanderbilt University

Hoover Dempsey, K.V. & Sandler, H.M., (1997). Why do parents become involved in their children's education? *Review of educational research*, 67 (1), 3 – 42. EJ548327

Hoover Dempsey, K.V., Sandler, H.M., (1995). Parental involvement in children's education: Why does it make a difference? *Teachers College Record*, 97, 310-331

Jeynes, W. (2007). The Relationship Between Parental Involvement and Urban Secondary School Student Academic Achievement: a meta-analysis. *Urban Education*, 42 (1), 82-110

Karsten, S., Jong, U. de, Ledoux, G., Sligte, H.W. (2006). *De positie van ouders en leerlingen in het governancebeleid*. Amsterdam, SCO - Kohnstamminstituut

Lareau, A. (2003). *Unequal childhoods. Class, race, and family life*. Berkeley and Los Angeles: University of California press

Lawrence-Lightfoot, S., (2003). *The essential conversation. What parents and teachers can learn from each other*. New York: Ballantine books

Lee, J. & Bowen, N. (2006). Parent Involvement, Cultural Capital, and the Achievement Gap Among Elementary School Children. *American Educational Research Journal*. 43(2) 193-218

Leijten, P., Raaijmakers, M., Orobio, B., Posthumu, J., Matthys, W. (2011). Oudertraining Incredible Years effectief bij gedragsprobleem jong kind. *Jeugd en Co* 3, 17-23

Lezotte, L. (1991). *Correlates of Effective Schools: The First and Second Generation*. Effective Schools Products, Ltd., Okemos, MI

Lusse, M. (2011). *Handreiking oudercontact in het Rotterdamse Voortgezet Onderwijs (testversie)*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam

Lusse, M. (2012). Iedere keer als ik er ben leer ik iets bij. Educatief partnerschap en fysieke integriteit. In: Oosterling, H. & Griffioen, A. (red.). *Wat heet lichamelijke opvoeding? Eco-sociale educatie op de Brede School*. Heijningen: Jap Sam Books

Manz, P, Hughes, et al. (2010). A descriptive review and metaanalysis of familybased emergent literacy interventions: to what extent is the research applicable to low-income, ethnic minority or linguistic-diverse young children?. *Early childhood research*

- Marzano, R. (2007). *The art and science of teaching: a comprehensive framework of effective instruction*. USA: ASCD Member book
- Menheere, A., Hooge, E. (2010). *Ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Een literatuurstudie naar de betekenis van ouderbetrokkenheid voor de schoolse ontwikkeling van kinderen*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam
- Muller, L., (2002). Opvoedingsondersteuning vanuit het consultatiebureau. In: Vandemeulebroecke, I., Van Combrugge, H., Janssens, J.Colpin,H)red. *Gezinspedagogiek, deel II: opvoedingsondersteuning*. Leuven-Apeldoorn: Garant
- NJI. Databank effectieve interventies, geraadpleegd op 20 November 2011 via <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/07/088.html>
- Onderwijsraad (2010). *Ouders als partners .Versterking van relatie met en tussen ouders op school*. Den Haag; Onderwijsraad
- Oosterling, H. (2009). *Woorden als daden. Rotterdam Vakmanstad/Skillcity 2008-2009*. Heijningen: Jap Sam Books
- Oosterling, H. (in voorbereiding). *Doendenken. Rotterdam Vakmanstad/Skillcity 2010-2011*. Jap Sam: Heijningen
- Pels, T. (red.) (2004). *Opvoeding en integratie. Een vergelijkende studie van recente onderzoeken naar gezinsopvoeding en de pedagogische afstemming tussen gezin en school*. Assen: Van Gorcum
- Pomerantz, E.M., Moorman, E.A. & Litwack, S.D. (2007). The How, Whom, and Why of Parents' Involvement in Children's Academic Lives: More Is Not Always Better. *Review of Educational Research*, Vol. 77, No. 3 (Sep., 2007), pp. 373-410
- Sacker, A., Schoon, I., & Bartley, M. (2002). Social inequality in educational achievement and psychological adjustment throughout childhood: magnitude and mechanisms. *Social Science and Medicine*, 55, 863-880.
- Sage, L. Ie (2010). *Leerondersteuning thuis. Kwaliteitsonderzoek 'De katrol'*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam
- Sage, L. I & Clement, M. (2011). Overtref jezelf in Rotterdam Zuid: bron van kenniscirculatie. In: Berding, J. & Witte, T. (red). *Opgroeien in Rotterdam. Tegendraads onderzoek in een grote stad*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant
- Sanders, M.G., Epstein, J.L. (2005) School-Family-Community Partnerships and Educational Change; International Perspectives. In: Hargreaves A. (ed.). *Extending Change*. Pp 202- 224. Springer
- Schooten & Slegers (2009). *Onderzoek naar de effectiviteit van VVE- en peuterspeelzalen in Oosterhout en Den Bosch*. SCO-rapport nr. 813. Amsterdam: Kohnstamminstituut, UvA.
- Scott, S., O'Connor, T, & Futh, A. (2006). *What makes parenting programmes work in disadvantaged areas?* Joseph Rowntree Foundation.

Seitsinger, A.M., Felner, R.D., Brand, S & Burns, A. (2008). A large-scale examination of the nature and efficacy of teacher practices to engage parents: assessment, parental contact and student level impact. *Journal of School Psychology* . 46, 477-505

Simon, B. S. (2009). Predictors and effects of family involvement in high schools. In: Epstein, J. & Associates (2009). *School, Family, and Community Partnerships. Your Handbook for Action (3rd Ed.)*.US, California: Corwin Press

Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R. & Brus, M. (2007). *Ouders, scholen en diversiteit. Ouderbetrokkenheid en participatie op scholen met veel en weinig achterstandsleerlingen*. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit Nijmegen.

Smit, F., Sluiter, R., Driessen, G., Slegers (2007). Types of parents and school strategies aimed at the creation of effective partnerships. *International Journal about Parents in Education*.1 (0), 45-52

Tett , L. (2004). Parents and school communities in Japan and Scotland: contrasts in policy and practice in primary schools. *International Journal of Lifelong Education*, 23 (3), 259-273

Van As, N. & Jansen, J. (2002). De effectiviteit van oudercursussen. In: Vandemeulebroecke, I., Van Combrugge, H., Janssens, J. _ Colpin, H)red. *Gezinspedagogiek, deel II: opvoedingsondersteuning*. Leuven-Apeldoorn: Garant

Veen. A & Erp, M. van (1995). *Stappen op weg naar onderwijsondersteuning. Basisscholen in Rotterdam over de relatie met ouders*. Amsterdam: SCO;Kohnstamm instituut

Veugelers, W.,de Kat, W. (1998). *Opvoeden in het voortgezet onderwijs. Leerlingen, ouders en docenten over de pedagogische opdracht en de afstemming tussen gezin en school*. Assen: Van Gorcum

Vos, W. de, Barendrecht, S., Wensveen, P. van, Boom, J. de, Severiens, S. (2011). *Kansen en Talenten Een onderzoek naar de effecten van brede scholen in het Rotterdamse primair onderwijs*. Rotterdam; Risbo/Erasmusuniversiteit

Walker, J.M., Wilkens, A.S., Dallaire, J.R., Sandler, H.M. & Hoover-Dempsey, K.V. (2005). Parental involvement: model revision through scale development. *The Elementary School Journal*, 106 (2), 85-104.

Weininger, E.B. & Lareau, A. (2003). Translating Bourdieu into the American context: the question of social class and family-school relations, *Poetics*, 31, 375-402

Zoontjes, P. (2009). Van rechten naar plichten. Ouders, leerlingen en school. In: Smit. F. (red.), (2009). *Ouders en school. Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie in de praktijk*. Den Haag: SDU uitgevers

Bijlage 4 Herzien model van het proces van ouderbetrokkenheid door Hoover-Dempsey en Sandler (2005, p. 74)

